

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

ÅRSRAPPORT 2006

15. februar 2007

Forord

I 2006 har NAFO i tillegg til ordinær senterdrift koordinert og ledet sju store prosjekter. I tillegg til de nasjonale og regionale nettverkene til senteret er de fleste fylkene inkludert i ett eller flere av disse prosjektene.

NAFO har en grunnbemanning på 6 hele stillinger. I tillegg er det tilsatt ekstra prosjektmedarbeidere. Pr. 31.12.06 har senteret 10 hele stillinger, samt en medarbeider i 20% og en i 30% stilling. Det er 13 faglig tilsatte på senteret. I tillegg kjøpes tjenester fra Lørenskog kommunes PPT-kontor tilsvarende en stilling. Det kjøpes også merkantile tjenester ved behov.

An-Magritt Hauge
Senterleder

Innhold

Innledning	4
Strategi for implementering og spredning	4
NAFO-hjulet	4
Fokusvirksomhetenes funksjon	4
Strategiplanen: Likeverdig utdanning i praksis	5
Særskilte prosjekter med egne rapporter	5
Aktiviteter i forhold til de ulike nivåene i opplæringssystemet	5
Aktiviteter som omfatter flere (alle) regioner i forhold til de ulike nivåene i opplæringsystemet	7
Utviklingsarbeid	7
Spredning av gode erfaringer og forskningsresultater nasjonalt	8
Sentrale områder for utviklingsarbeid	8
Aktiviteter i de ulike geografiske områdene	9
Aust-Agder	9
Buskerud	10
Finnmark	12
Hedmark	13
Hordaland	14
Møre og Romsdal	16
Nordland	17
Nord-Trøndelag	18
Oppland	20
Oslo og Akershus	20
Rogaland	25
Sogn og Fjordane	28
Sør-Trøndelag	29
Telemark	30
Troms	30
Vest-Agder	32
Vestfold	33
Østfold	35
Oppfølging av Strategiplanen ”Likeverdig utdanning i praksis!”	38
Andre aktiviteter	43

Innledning

Ifølge mandatet for NAFO skal senteret

- i samarbeid med relevante kompetansemiljøer bidra til kompetanseutvikling på alle nivåer i utdanningssystemet. Kompetanseutviklingen skal ha som fokus: bedre opplæringen av språklige minoriteter og utvikle det flerkulturelle fellesskapet i skoler, barnehager, voksenopplæringsinstitusjoner og på høyskoler og universiteter. Dette kan gjøres gjennom kurs, konferanser, nettverksbygging, veiledning, erfaringsutveksling m.m.;
- videreføre den strategien for spredning (SEFS-hjulet) som ble utviklet av Senter for kompetanseutvikling i den flerkulturelle skolen (SEFS);
- i samarbeid med bl.a. Utdanningsdirektoratet følge opp Strategiplanen: Likeverdig utdanning i praksis (UFD 2003);
- bistå opplæringsinstitusjonene i å utvikle gode modeller for opplæringen innenfor det flerkulturelle feltet;
- identifisere sentrale områder for utviklingsarbeid og forskning og bidra til spredning av gode erfaringer og forskningsresultater.

Strategi for implementering og spredning

I henhold til NAFOs implementeringsstrategi (se www.hio.no/nafo) rettes innsatsen primært inn mot de strategiske leddene i forvaltningen, opplæringsvirksomheter samt høyskoler og universiteter. Praksisfeltet innlemmes ved at NAFO arbeider direkte i forhold til opplæringsvirksomheter utpekt av fylkesmannen innen hvert fylke. Disse får et spesielt fokus – fokusvirksomheter. Rapporten er derfor skrevet med NAFO-hjulet, en framstilling av de sentrale aktørene i kompetanseutviklingen, som det organiserende elementet.

NAFO-hjulet

Målsettingen er at i hvert område skal de fire leddene i hjulet gjennomføre kompetanseutvikling innenfor det flerkulturelle feltet. NAFO-hjulet er et regionalt nettverk der partene møtes, inspirerer hverandre og der det er geografisk mulig, samarbeider om kompetanseutviklingsarbeidet.

Fokusvirksomhetenes funksjon

Med erfaring fra strategien ser vi at det å involvere praksisfeltet gjennom fokusvirksomheter, bidrar til å gjøre planleggingsarbeidet, ikke minst på hjulmøtene, mer konkret. Det har gjort det lettere å identifisere tiltak som sikrer utvikling og praksisnærhet. Behovene for kompetanseutvikling disse virksomhetene opplever, kombinert med sentrale føringer for slik aktivitet (for eksempel Kunnskapsløftet og Strategiplanen: Likeverdig utdanning i praksis), blir drøftet, og NAFO i samarbeid med høyskolen/universitetet kan sette inn konkrete og målrettede tiltak.

Kompetanseutviklingen starter på denne måten i miljøer som føler behovene daglig, og arbeidet bygger på lokalt utviklingsarbeid. Den regionale høyskolen/universitetet kan få konkrete etterutdanningsoppdrag som fagpersoner der gjennomfører, eventuelt i samarbeid med NAFO. Høyskolen/universitetet kan også trekke fokusvirksomhetene inn i aktiviteter som etterutdanning, praksisarenaer for studenter, FOU-arbeid og som samarbeidspartnere i arbeidet med å implementere det flerkulturelle perspektivet i egen virksomhet.

Fokusvirksomhetene skal også fungere som regionale kompetansesentra og har et spesielt ansvar for å spre den kompetansen de opparbeider seg gjennom samarbeidet med NAFO.

Strategiplanen *Likeverdig utdanning i praksis!*

I samarbeid med Utdanningsdirektoratet og andre instanser bidrar NAFO til oppfølging av denne planen, og vi deltar også aktivt i arbeidet med å revidere planen. Mange av tiltakene i planen tar NAFO opp på hjulmøtene, og innsatsen kan således få regional forankring, samtidig med at de koordineres sentralt.

NAFO-aktivitet i forhold til de ulike tiltakene i Strategiplanen er en egen del av denne rapporten og er plassert etter gjennomgangen av aktiviteten i de ulike fylkene (se rapportering på områdene under).

Særskilte prosjekter med egne rapporter

I tillegg har NAFO planlagt og igangsatt *større* prosjekter blant annet i tilknytning til Strategiplanen Likeverdig opplæring i praksis på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, men også prosjekter på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, Barnehageseksjonen.

Følgende større prosjekter var i gang i 2006:

- utvikling av verktøy for kartlegging av lese- og skriveferdigheter
- utvikling av verktøy for diagnostisering av og arbeid med elever med spesialpedagogiske behov
- utvikling av verktøy for kartlegging av skolebakgrunn for elever som kommer til Norge i løpet av skolealderen
- pilotprosjekt for utvikling av gode opplæringsmodeller for 16-20årige flyktninger med mangelfull skolegang (fire fylker inkludert)
- utvikling av gode modeller for opplæringen (30 virksomheter inkludert)
- to store prosjekter i åtte fylker innenfor Barnehageløftet (innenfor fylkene Akershus, Aust-Agder, Hordaland, Nordland, Nord-Trøndelag, Rogaland, Telemark og Vestfold er 8 høgskoler samt 54 kommuner og 105 barnehager inkludert)
- Satsing i PPT og spesialundervisningen (30 kommuner innenfor fylkene Finnmark, Hedmark og Vest-Agder er inkludert)
- satsing i forhold til opplæring i fengsel (Grønland voksenopplæringscenter i Oslo og Jessheim videregående skole i Akershus er inkludert)

Aktiviteter i forhold til de ulike nivåene i utdanningssystemet

NAFOs primære målgrupper er skole- og barnehageeiere, lærere og ledere av virksomheter og faglig tilsatte ved høgskoler og universiteter. For den sistnevnte gruppen har det vært arrangert en nasjonal samling med fokus på lærerutdanning der ca 70 deltok fra hele landet. I tillegg har NAFOs virksomhet bestått i oppsøkende virksomhet og prosjektsamarbeid med et titalls høgskoler og universiteter. I forhold til skole- og barnehageeiere har arbeidet med å implementere det flerkulturelle perspektivet i planverket (se tiltak 5 i Strategiplanen), samt planlegging og bistand i gjennomføring av etterutdanningstilbud innenfor det flerkulturelle feltet (se tiltak 15 i Strategiplanen) stått sentralt. Det siste har også inkludert høgskoler og universiteter. Det er viktig at det flerkulturelle perspektivet og andrespråksperspektivet integreres i tilbudene som iverksettes i hht. Kunnskapsløftet. Dette tas opp med kommunene/fylkeskommunene på NAFOs hjul-møter.

I tillegg har skole- og barnehageeiers ansvar for å etablere nettverk mellom virksomheter eller bistå instanser som tar initiativ til å etablere nettverk (for eksempel PPT) vært tatt

opp på hjulmøtene. Alternativet til å etablere nye er å ta opp flerkulturelle spørsmål på allerede etablerte nettverk (for eksempel samlinger for skoleledere). NAFO har bistått kommuner med etterutdanning på slike skoleledersamlinger. Temaer har der vært skoleledelse og organisering av tilpasset opplæring for minoritetsspråklige elever og implementering av det flerkulturelle perspektivet i Kunnskapsløftet.

For målgruppen lærere og ledere har NAFO hatt mange etterutdanningsoppdrag (se rapportens områdedel under). I alt har vi gjennomført 121 kurs som fordeler seg slik i forhold til nivåer i utdanningssystemet:
Barnehage: 35%, grunnskole: 37%, videregående opplæring: 8,5%, voksenopplæring 10%, høgskoletilsatte 2% og studenter 7,5%.

Fokusvirksomhetene på barnehage- og skolenivå har utarbeidet/utarbeider plan for kompetanseutvikling, en plan som skal være en del av skolens virksomhetsplan/handlingsplan/årsplan. I henhold til slike planer blir det gitt etterutdanning av NAFO eller en annen kompetansetilbyder (f.eks høgskole). Dette kan være kurs, veiledning etc. Virksomhetene skal så spre kompetansen videre, gjerne gjennom å lage samlinger for andre barnehager/skoler/voksenopplæringsinstitusjoner i kommunen/fylket. Alle landets fokusvirksomheter inngår i sentrale nettverk, og i 2006 arrangerte NAFO 15 samlinger i 13 fylker der virksomheter på alle nivåer kom sammen og utvekslet erfaringer.

På fokusvirksomhetene foregår utprøving av ulike modeller for opplæringen, både internt ved enkeltskoler og -barnehager og i forhold til prosjekter på tvers av nivåer. Det foregår mye utviklingsarbeid, og vi henviser til eksempelsamlingen på Skolenettet for dokumentasjon av disse.

På de årlige konferansene som NAFO arrangerer sammen med andre samarbeidspartnere (se tiltak 38), sørger vi for at slike utviklingsprosjekter i virksomhetene gjøres tilgjengelig for andre gjennom erfaringsutveksling. I 2006 var den årlige konferansen lagt til Høgskolen i Tromsø. I samarbeid med Fylkesmannen i Troms, Høgskolen og Universitetet i Tromsø ble denne konferansen arrangert 31.05-01.06 2006.

NAFO har gjennomført en utredning for IMDi innenfor voksenopplæringen: *Kunnskapsstatus og definering av flaskehalsar i norskopplæringen for voksne innvandrere*. Innenfor videregående opplæring har vi bidratt på konferanser for prosjektet: *"Er gode råd dyre"* flere steder i landet.

Det er også utviklet etterutdanningskurs om norsk som andrespråk i fagene. Kurset har i første omgang lærere i videregående opplæring som målgruppe (se Strategiplanens tiltak 12), men kan tilpasses alle nivåer i utdanningssystemet.

I forhold til barnehager har NAFO, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet (barnehageprosjektet, tidligere Barne- og familiedepartementet) og Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) utarbeidet veiledningsheftet: *Barn i flerspråklige familier. Veiledning til foreldre og ansatte i barnehager og på helsestasjoner* (tiltak 2 i Strategiplanen) og temahefte til Rammeplanen for barnehager: *Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen*.

NAFO har veiledet (gjennom møtevirksomhet, e-post-korrespondanse og pr.telefon) barnehage- og skoleeiere, ledere og lærere i forhold til opplæring av minoritetsspråklige elever, Kunnskapsløftet og utvikling av flerkulturelle fellesskap. Områdene for veiledning

har vært planlegging av etterutdanningstiltak, nettverksbygging, organisering av opplæringen, kartlegging av språklige ferdigheter, gjennomføring av opplæring og i valg av relevante læremidler (se beskrivelsen av områdene under).

NAFO har også veiledet og gjennomført kurs for læremiddelutviklere om hvordan inkludere det flerkulturelle perspektivet i nye læremidler.

NAFO har i 2006 bidratt til spredning av erfaringer fra prosjekter for rekruttering og oppfølging av minoritetsspråklige studenter i høyere utdanning (se nettsiden Maia ved HiO).

NAFO deltok også i det nasjonale råd for kompetanseutvikling og har formalisert samarbeid med VOX og FUG.

NAFO sitter i Rådgivende utvalg for læremidler (Utdanningsdirektoratet) og i faggruppe for multifunksjonelle læremidler (Utdanningsdirektoratet).

Aktiviteter som omfatter flere (alle) regioner i forhold til de ulike nivåene i opplæringssystemet

Høgskoler og universiteter:

23.-24.03.: Arrangerte lærerutdanningskonferanse (landskonferanse) på HiO. Konferansen hadde tittelen "Styrking og allmenngjøring av flerkulturelle perspektiver i lærerutdanningen – to sider av samme sak" og samlet 75 deltakere.

Voksenopplæring:

27.09.: Fokustreff i voksenopplæringen, arrangert på HiO.

16.10.: Møte med fire voksenopplæringssentra (Oslo VO, Nygård skole, KVO, Johannes læringssenter), VOX og Utdanningsdirektoratet. Tema: bekymring for voksenopplæringen i fht Kunnskapsløftet.

Videregående opplæring:

05.05.: Fokusskoletreff for videregående skoler, arrangert på HiO.

Grunnskolen:

08.12.: Fokusskoletreff for grunnskolene, arrangert på HiO.

Barnehagen:

12.05.: Fokustreff for barnehagene, arrangert på HiO.

Utviklingsarbeid:

Kunnskapsløftet, læreplaner

- 12.06.: Oppstartseminar i Utdanningsdirektoratet for arbeidet med nivåbaserte læreplaner i morsmål og norsk
- 12.10.: Høringsseminar om de nye læreplanene, Oslo.
- 19.10.: Høringsseminar om de nye læreplanene, Tromsø.
- Utarbeiding av læreplaner i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter.

- **Utarbeidet rapport til IMDi: Kunnskapsstatus og definering av flaskehals i norskopplæringen for voksne innvandrere**

12.10.: Møte i Imdi med referansegruppe, innspill til flaskehals i voksenopplæringen

18.10.: Møte med KS for innspill til "Flaskehals-prosjektet".

Spredning av gode erfaringer og forskningsresultater nasjonalt

- 31.05 -01.06 Arrangert nasjonal Strategiplan-konferanse i samarbeid med Utdanningsdirektoratet, fylkesmannen i Troms, VOX og høgskolen i Tromsø.

- MaiA - Mangfold i Akademia - er et faglig forum på nettet om lik tilgang til høyere utdanning for alle, med etniske minoriteter i fokus. Målgrupper er alle private og offentlige aktører som jobber med integrering og kvalifisering av ungdom og voksne med minoritetsbakgrunn. Utgis med fire utgaver årlig. Gratis abonnement over e-post. 430 abonnenter høsten 2006. Redaktør er Ida Marie Andersen.

<http://www.hio.no/prosjekter/maia> □

- Kronikk i Utrop sept. 2006 basert på MaiA-artikkel.

(<http://www.hio.no/content/view/full/46435>)

- 10 nye eksempler er lagt ut i eksempelsamlingen på Skolenettet

Sentrale områder for utviklingsarbeid

15.12.. Deltakelse i møte i Utvalget for høyere utdanning (Stjernø-utvalget), med tema minoriteter i høyere utdanning. Oversendt forslag på forhånd om fokusområder som bør utredes og forbedres.

15.09.: Deltakelse på nettverksmøte i "Nettverk for kompetanseutvikling".

Utdanningsdirektoratet

Aktiviteter i de ulike geografiske områdene

AUST-AGDER

Innledning

Møglestu videregående skole (Lillesand) har hatt fokus på gjennomføring av "Kompetanseløftet" i 2006. Skolen fikk imidlertid midler fra Utdanningsdirektoratet til "Introduksjonskurs for minoritetsspråklige elever". Tildelingen kom litt sent, slik at minoritetsspråklige elever hadde allerede søkt ordinære kurs. Skolen måtte derfor skaffe elever i samarbeid med sine partnere i nærregionen (kommuner, skoler, VO og flyktningemottak).

Videre har skolen hatt ute tilbud til minoritetsspråklige elever som går i 10. kl. eller i VO, om å hospitere litt på ulike studieretninger. En elev har vært med.

Det har også vært nettverksmøter angående søkning til vg1.

Skolen har gjennom dette bidratt kompetansespredning.

Arendal voksenopplæring (Arendal) har arbeidet med nye læreplaner og lagt ned mye arbeid rundt det nye registreringsystemet NIR. De har samarbeidet med VOX og IMDi angående IO planer, enkeltvedtak og administrasjon rundt dette. Skolen har utarbeidet en norsk Språkperm for andrespråksundervisning. I tillegg har skolen avsluttet et Grundtvigprosjekt sammen med Tyskland, Tsjekkia, Finland og Spania. Prosjektet gikk ut på anvendelse av Språkperm i andrespråksundervisning. Europeisk språkperm for voksne innvandrere (www.skolenettet.no-lenkekatalog-norsk-spraakpermer) er utarbeidet av skolens lærere. Denne er en norsk versjon av ELP- (European Language Portfolio) utarbeidet etter initiativ fra Europarådet. Skolen holder nå på å utarbeide en håndbok for bruk av Språkperm i undervisningen, og utarbeider en Språkperm som skal passe for Spor 1.

Skolen har også arrangert et halvdagskurs for lærere i hvordan man kan organisere 50-timers kurset i samfunnsfag. Det ble senere holdt et ukeskurs for morsmålslærere som skulle undervise i 50-timers kursene i samfunnsfag. Skolen har også gjennomført kurs for alle lærerne i nivå-vurdering- skriftlig og muntlig.

Skolen har, som referanseskoler ved utarbeidelse av Språkpermen, hatt samarbeid med Sagelva voksenopplæring i Skedsmo, Trondheim VO, Haugesund VO og Kristiansand VO. Skolen veileder andre voksenopplæringssentra i bruk av Språkpermen.

Stinta barnehageenhet (Arendal) deltar i kompetanseutviklingsprosjektet i barnehager (KD). Stinta skole (Arendal) har bidratt med erfaringspredning til andre skoler.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

Det har ikke vært arrangert hjulmøte i Aust-Agder i 2006.

Etterutdanning

31.01.: Kurs med tema kartlegging av generelle språkkunnskaper for: Stinta skole, Moltemyr skole, Karl Johans Minne skole, Roligheten skole, PPT og Arendal kommune.

15.08: Møte angående barnehageprosjekt 2 med fylkesmannen, HiA, barnehageeier/kommune (Grimstad, Arendal, Risør) og NAFO.

- Storgaten barnehage/Skal-skal ikke. Tema: *Ny rammeplan for barnehagen, Foreldresamarbeid.*
18.08: Kurs på planleggingsdag Risør kommunale voksenopplæring. Tema: *Strategiplanen.*

Nettverksbygging

Det har vært nettverksbygging spesielt i forbindelse med prosjekter i barnehager i 2006.

Rådgivning og veiledning

23.06 Veiledning med Storgaten barnehage i Grimstad. Prosjektbarnehage i "Skal-skal ikke" .

16.08 Veiledning og besøk i Regnbuen (Stinta) barnehage. Blant annet info om barnehageprosjekt 2.

Dokumentasjon og informasjon

Arendal voksenopplæring har utarbeidet kartleggingsmaterialet Språkpermen.

Status

NAFO har hatt størst aktivitet i prosjekter i barnehager i Aust-Agder i 2006. I tillegg har det vært gjennomført noe etterutdanning innenfor grunnskole og voksenopplæring. Det er det god kontakt mellom Arendal kommune (veileder) og fokusvirksomheter på barnehage- og grunnskolenivå.

BUSKERUD

Innledning

I Buskerud har alle fokusvirksomhetene forlenget avtalene sine med NAFO til 2008. Dette er følgende virksomheter, alle i Drammen:

Fjell skole

Fjell barnehageområde (4 barnehager)

Åssiden videregående skole

Introduksjonssenteret i Drammen

NAFO har et fortsatt godt samarbeid med fylkesmannen i Buskerud, og hjulmøter avholdes ca en gang i halvåret. Høgskolen i Buskerud har ikke hatt noen representant på hjulmøtene dette året. Mange av NAFOs medarbeidere har deltatt på aktiviteter i Buskerud i 2006. Det ble avholdt en større konferanse på Kongsberg for virksomhetsledere i barnehager, grunnskoler og PPT i mai, der fylkesmannen sto som arrangør. "Språkskatt", en veiledning utarbeidet av Drammen kommune i samarbeid med fokusbarnehagene, ble endelig sluttført i 20.06. Fylkesmannen har bevilget midler, slik at denne veilederen kan bli spredd til mange av kommunene i Buskerud.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

17.02. Tema: *Aktuelle planer og tiltak 2006.*

21.09. Tema: *Status fokusvirksomheter og planer.*

Etterutdanning

09.01.: Forelesning for personalet ved Fjell skole. Tema : *Holdninger og ideologier i innvandringsdebatten.*

15.01.: Foredrag på Fjell skole Tema: *Rasisme*.

15.02.: Foredrag for PPT Drammen og Introduksjonsenteret i Drammen. Tema: *Kartlegging av språk- og begrepsutvikling blant minoritetsbarn*

15.03.: Innlegg på dagskonferanse i Drammen. Språkstimulering i barnehagen. Veiledning utarbeidet av Drammen kommune i forbindelse med "Språkskattprosjektet". Tema : *Det flerkulturelle perspektivet i barnehagen*.

15.03.: Innlegg på "Språkskattprosjektets" dagskonferanse i Drammen. Tema: *Foreldresamarbeid*.

03.05. Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema: *Hvordan tilrettelegge for økt læringsutbytte for elever fra språklige minoriteter?*

03.05.: Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema: *Holdninger og ideologier i innvandringsdebatten*.

03.05.: Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema: *Språkskatt*.

04.05.: Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema : *Ny fagplan i norsk som andrespråk sett i sammenheng med den vanlige norskplanen*.

04.05: Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema: *Ny læreplan og elever fra språklige minoriteter. Fagplan i morsmål for elever fra språklige minoriteter*.

04.05.. Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema: *Ny rammeplan for barnehagen*.

04.05.. Innlegg på konferanse hos fylkesmannen i Buskerud. Tema: *Mulighetene på arbeidsmarkedet for tospråklige ungdommer og voksne*.

15.05.. Forelesning for personalet ved Fjell skole. Tema : *Likeverdig utdanning i praksis. Tiltak 4: Utprøving av ulike modeller for språkopplæring*.

22.05.: Forelesning på Klækken (Buskerud fylkeskommune). Tema: *Å lære (på) andrespråket*.

23.05: Forelesning på Klækken (Buskerud fylkeskommune). Tema: *Virksomheten som fylkeskommune*). Tema: *Virksomheten som en lærende organisasjon i et nytt Norge – den enkeltes læring og det kollektive ansvar*.

06.11. og 18.12.: Kurs Fjell skole. Tema: *Norsk som andrespråk i fagene på mellomtrinnet. Arbeid med tekster i naturfagbøkene*.

07.11 og 21.11: Forelesninger for barnevern, skole og andre i Drammen kommune: Tema: *Den flerkulturelle skolen – et ressursyn på mangfold*

22.11: Forelesning for barnehager: *Å lære språk i inkluderende lekemiljøer. Foreldresamarbeid i et flerkulturelt perspektiv*.

Nettverksbygging

30.03.: Besøk i språktreningsgruppa i Fjell barnehage, Kolibri barnehage på Introduksjonssenteret og Introduksjonssenteret for voksne utlendinger. Fjell skole deltar i Strategiplanens Tiltak 4 – hovedområde 2- utprøving av ulike

modeller for språkopplæring.

- rektor og avd.leder på Åssiden videregående skole.

Rådgivning og veiledning

03.02.: Møte med rektor og undervisningsinspektør på Åssiden videregående skole i Drammen. Tema: *Helhetlig tenkning når det gjelder undervisning av elever fra språklige minoriteter i videregående opplæring.*

06.02.: Møte med rektor og plangruppa ved Fjell skole i Drammen. Evaluering av Fjell skole som fokusvirksomhet ut ifra NAFOs kriterier for måloppnåelse.

23.02 Møte med utdanningsavdelingen hos fylkesmannen. *Planlegging av konferanse for virksomhetsledere i Buskerud.*

14.11.. Møte med avdelingsleder og lærere for minoritetsspråklige elever ved Åssiden videregående skole.

Dokumentasjon og informasjon

01.04.: Sluttrapport til KD Språkskattprosjektet 2004-2006.

Status

Grunnskolen, barnehagene og voksenopplæringen har alle hatt mange besøk og bidratt til nettverkssamlinger dette året. Dette er alle virksomheter som en kan si har flerkulturell opplæring som hovedaktivitet. Ansatte på disse virksomhetene har også deltatt i kompetansehevingstiltak. Både barnehagene og grunnskolen er også øvingsskole/barnehage for allmennlærerstudenter og førskolelærerstudenter. Dette er et viktig bidrag til at nyutdanna får kompetanse om flerkulturell opplæring i praksis.

Konferansen som ble avholdt i mai om den flerkulturelle skolen og barnehagen, bidro til kompetanseheving i forhold til skoler, barnehager og PPT i andre deler av fylket enn Drammen. Den videregående skolen har brukt mye av ressursene til kompetansehevingstiltak i forbindelse med innføringen av Kunnskapsløftet, og har derfor ikke gjort så mye innenfor det flerkulturelle området som ønskelig. Men i samarbeid med fylkesmannen ønsker fokusvirksomhetene å arrangere en konferanse i løpet av våren 2007, der overgangen grunnskole/videregående skole og frafallsproblematikk skal være tema. Dette er sentrale spørsmål for ungdomstrinn og videregående opplæring.

Høgskolen i Buskerud er medansvarlig for lærerutdanninga i Drammen, og samarbeider også både med Drammen kommune og Fjell skole når det gjelder flerkulturelle spørsmål. Det er imidlertid ønskelig at de også fortsatt deltar på hjulmøter og er med i NAFO-arbeidet i større grad.

FINNMARK

Innledning

Flere av fokusvirksomhetene i Finnmark har brukt dette året til å vurdere om de ønsker å fortsette samarbeidet med NAFO. Lange avstander og høye reisekostnader har vært viktige grunner til at ingen av fokusvirksomhetene har deltatt på fokustreff i Oslo. Ved Alta voksenopplæringscenter har de hatt fokus på grunnskoleopplæringen. Hvordan få til et godt tilbud innenfor den timeressursen på 11 t/u de har til rådighet for formålet?. Hvordan holde motivasjonen oppe hos deltakere som ofte må bruke mange år på å fullføre grunnskole?

Melkevarden skole har omorganisert tilbudet til nyankomne minoritetselever, mottaksklassen er oppløst. De har hatt fokus på grunnleggende lese- og skriveopplæring når norsk er andrespråk.

Det noe lave aktivitetsnivået dette året tror vi kan forklares med at flere av virksomhetene har vurdert om de ønsker å fortsette som fokusvirksomhet, samtidig som NAFO har byttet kontaktperson for fylket.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulfmøter

Det har bare vært separatmøter med ulike ledd i NAFO-hjulet i Finnmark i 2006.

Nettverksbygging

23.10.: Møte med rektor og undervisningsinspektør ved Alta voksenopplæringscenter.

11.12.: Møte med rektor, undervisningsinspektør og pedagogisk team ved Melkevarden skole.

11.12.: Møte med Anita Ballo, fylkesmannens utdanningsavdeling.

Rådgivning og veiledning

På møter mellom NAFO og fokusvirksomhetene har

Dokumentasjon og informasjon

Status

Det har vært liten aktivitet i fylket i 2006. Flere av virksomhetene har vurdert om de ønsker å avslutte samarbeidet som fokusvirksomhet. Virksomhetene har alle nevnt økonomi og reisekostnader i sine begrunnelser. Det er dyrt å reise internt i fylket og ingen av virksomhetene har kunnet prioritere å sende representanter til NAFOs fokustreff. Samtidig nevner alle at de har hatt lite utbytte av hjulfmøtene, sett i forhold til kostnadene ved å delta. Det har ikke vært avholdt hjulfmøte i 2006.

Samarbeidet med Kirkenes barnehage er avsluttet etter initiativ fra barnehagen. Alta voksenopplæring har etter betenkningstid meldt at de ønsker å fortsette samarbeidet som fokusvirksomhet. Videre samarbeid med Vadsø videregående skole er uavklart ved årsskiftet 2006/2007.

Utfordringene i Finnmark består i å inngå kontrakt med en barnehage, avklare forholdet til Vadsø videregående skole og finne gode løsninger i forhold til hjulfmøter og fokustreff.

HEDMARK

Innledning

I fokusvirksomhetene i fylket har det i 2006 vært fokus på hvordan få til et godt foreldresamarbeid, dette opptar både barnehagene og skolene. Særlig barnehagene har jobbet med å finne frem til nye måter å dokumentere barnas aktivitet/læring gjennom bruk av bilder/film. Dette ser ut til å fungere godt.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulfmøter

22.11. Hjulfmøte.

Etterutdanning

14.02.: Forelesning på Masterprogrammet om likeverdig opplæring, HiHm..

Nettverksbygging

26.01: Møte med leder for Bachelorstudiet for tospråklige lærere. Utvikling av plan for somali.

20.04 og 24.04.: Utredning av 20 år gammel tigrinja og amharisk-talende elev for flyktningskontoret i Hamar.

Rådgivning og veiledning

29.08: Møte med fylkesmannen, Børstad ungdomsskole og Hamar katedralskole om nye fokussvirksomheter i Hedmark.

30.10: Møte med Børstad ungdomsskole, kontraktsmøte (ny fokusvirksomhet).

Status

Samarbeidet med fylkesmannen i Hedmark har vært godt gjennom hele 2006. NAFO får rt godt gjennom hele 2006. NAFO får fra 2007 ny kontaktperson. I løpet av 2006 har Elverum videregående skole trukket seg som fokusvirksomhet, og Børstad ungdomsskole har kommet til. NAFO i samarbeid med fylkesmannen ønsker å velge ut en ny videregående skole som fokusskole i løpet av 2007.

HORDALAND

Innledning

I tidligere år har det vært et høyt aktivitetsnivå i Hordaland fylket. Det ble regelmessig holdt hjulmøter i regi av fylkesmannen. I tillegg hadde fokusvirksomhetene i fylket etablert et eget nettverk som møtes regelmessig for å planlegge og koordinere aktivitetene i fylket. Hjulmøtene var preget av aktiv deltagelse fra våre samarbeidspartnere, med dialog, diskusjoner og gjensidig feedback på hvordan aktivitetene kunne organiseres bedre ved virksomhetene.

I 2006 har det imidlertid vært noe lavere aktivitetsnivå i fylket. En medvirkende årsak til dette har vært at rådgiver ved fylkesmannens utdanningskontor som koordinerte arbeidet i fylket, sluttet i sin stilling sommeren 2006. Samtidig har Bergen kommune, der de aller fleste fokusvirksomhetene hører til, gjennomgått en desentralisering av særskilt opplæring for minoritetselever i 2006. Begge disse forholdene har antakeligvis bidratt til mindre stabilitet nettverksarbeidet i fylket i 2006.

Av ovennevnte grunner er det bare blitt holdt ett hjulmøte i fylket i 2006. Flere av fokusvirksomhetene var ikke representert på møtet, enten pga. sykdom eller fordi møtet kolliderte med annen aktivitet. Enkelte meldte frafall pga. arbeidet med de nye læreplanene, mens andre valgte å delta på en konferanse ved høgskolen i Hedmark der den Canadiske tospråklighetsforskeren, Jim Cummins, holdt en heldags forelesning.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

27.10.: Hjulmøte i Bergen.

Etterutdanning

24.04: Forelesning for lærere/rådgivere i videregående skole i Hordaland. Tema: *Om nye læreplaner i norsk som andrespråk* (arr.Hordaland fylkeskommune).

11.09.: Planleggingsdag i Rosetårnet barnehage. Tema: *Samarbeid med foreldre*.

11.09.: Forelesning på Møhlenpris skoles planleggingsdag. Tema: *Begrepsutvikling*.

20.09.:Forelesning for norsklærere i Hordaland fylke: Tema: *Nye læreplaner*.

12.10: Forelesning på storsamling i Barnehageprosjektet. Tema: *De flerspråklige barna i rammeplanen*.

04.10.: Forelesning på PPU, Universitetet i Bergen. Tema: *Den flerkulturelle skolen*.

21.11: Forelesning på Førskolelærerutdanningens menneskesynseminar ved Høgskolen i Bergen. Tema: *De flerspråklige barna i rammeplanen*.

27.11.: Innledning på foreldremøte for minoritetsforeldre i Bergen kommune. Tema: *Tospråklighet og barnets språkutvikling* (FUG-prosjektet/MIR-gruppe.)

Nettverksbygging

31.08.: Møte med Bergen kommune, Aetat, Årstad videregående skole om planer og prosjekt knyttet til tiltak 25 i Strategiplanen.

01.09.: Møte med Årstad videregående skole og referansegruppe om framdrift i prosjekt (tiltak 25 i Strategiplanen).

01.09.: Møte med ledelse og lærere ved Nygård læringscenter.

01.09.: Møte ved ledelse for avd. grunnskole for voksne, Nygård skole.

Året 2006: Samarbeid med rådgiver, Bergen kommune og inspektør ved Nygård skole om læreplanen i morsmål for språklige minoriteter.

25.09: Møte med Årstad videregående og Nygård voksenopplæring om felles prosjekt.

27.11.: Innledning på foreldremøte for minoritetsforeldre i Bergen kommune. Tema: *Tospråklighet og barnets språkutvikling* (FUG-prosjektet/MIR-gruppe.)

Rådgivning og veiledning

10.07.: Veiledning om metode for statistikk over minoritetsstudenter til NHH.

04.10.: Møte med pedagogikklærerne ved PPU, Universitetet i Bergen

Flere rådgivningssamtaler med konsulent i Bergen kommune vår og høst 2006.

Regelmessige rådgivningssamtaler med konsulent ved fylkesmannens utdanningskontor.

Dokumentasjon og informasjon

29.05.: Oversendt dokumentasjon og opplysninger på forespørsel fra UiB om erfaringer ved HiO med bistand til minoritetsstudenter og flerkulturelt perspektiv.

18.10.: Intervju med internavisen til UiB – På Høyden, på bakgrunn av artikler i MaiA: Må ta ansvar for å øke mangfoldet.

<http://nyheter.uib.no/lib/utskrift.php?meldingstype=nyhet&id=33774&medium=nettavis>

Intervju med studentradioen UiB om samme tema.

Årstad videregående skoles prosjekt Etablering av Fokusråd og elevstasjon finnes på [skolenettet.no/flerkulturell skole/eksempelsamling](http://skolenettet.no/flerkulturell-skole/eksempelsamling).

Status

Blant de aktivitetene som fokusvirksomhetene i Hordaland har gjennomført i løpet av 2006 nevnes følgende:

Høgskolen i Bergen, som gir tilbud om Bachelor/faglærerutdanning for tospråklige

lærere, har hatt 50 aktive studenter i 2006. Høgskolen tilbyr også praktisk pedagogisk

forkurs for tospråklige ansatte i barnehager og SFO. 10 studenter har deltatt på dette kurset i 2006. Bergen kommune dekker omkostninger til veiledere i barnehagene/SFO. Høgskolen har planer for tospråklig førskolelærerutdanning i Bergen i samarbeid med Høgskolen i Norge.

Årstad videregående skole og Rosetårnet barnehage har undertegnet en samarbeidsavtale om å være en gjensidig ressurs for hverandre. Elever fra Årstad vgs. som ønsker å arbeide med barn og ungdom skal kunne få praksisplass på Rosetårnet barnehage. Prosjektet er allerede i gang.

Årstad videregående skole har etablert et samarbeid med utvekslingsforening for å større kunnskap om hvordan en kan tolke og forstå ulike kulturelle koder.

Bergen kommune og FUG inviterte minoritetsforeldre til stort foreldremøte den 27.11. NAFO ble bedt om å holde foredrag om Tospråklighet og språkutvikling. Ca. 70 foreldre deltok på møtet. Foreldrene viste stort engasjement og aktivitet under møtet.

Selv om det har vært noe lavere aktivitet i Hordaland i 2006, regner vi med at aktivitetsnivået vil øke igjen i kommende år, dette etter hvert som situasjonen i Bergen kommune og ved fylkesmannens utdanningskontor stabiliserer seg. Som tidligere nevnt finnes det mye kompetanse blant våre samarbeidspartnere både på fokusvirksomhetene, på høgskolen og universitetet, og på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. På grunn av disse forholdene regner vi med at kompetanseutviklingsarbeid i Hordaland vil gjenoppta seg i kommende år, men vil kreve aktiv medvirkning fra fylkesmannens og NAFOs side.

MØRE OG ROMSDAL

Innledning

Åsemyra barnehage i Ålesund, Farkvamen barnehage i Ørsta, Vikemarka skule i Ørsta, Aspøy skole i Ålesund, Fræna videregående skole og Ålesund voksenopplæringscenter i Ålesund har vært fokusvirksomheter i fylket. På hjulmøte den 6. oktober 2006 ble Skarbøvik ungdomsskole i Ålesund utnevnt som ny fokusvirksomhet. Grunnen til dette var at de aller fleste elever ved Aspøy skole begynner på Skarbøvik ungdomsskole i 8. klasse og at det har vært behov for et nært samarbeid mellom de to skolene mht. kompetansespredning og overgang fra Aspøy til Skarbøvik.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

06.10.: Hjulmøte. Faglig innlegg på hjulmøtet om ny læreplan i grunnleggende norsk

Etterutdanning

02.01: Kurs på planleggingsdag for fokusvirksomhet Vikemarka skole, Ørsta. Tema: *Eit inkluderande skulemiljø for alle*

14.03. Kurs for lærere i Kristiansund.

Tema: *Hvordan skaper vi en god flerkulturell skole?*

15.03: Kurs for barnehageansatte i Ålesund og omegn. Tema: *Synliggjøring av mangfold.*

16.03: Kurs for barnehageansatte i Farkvamen barnehage og Ørsta kommune. Tema: *Synliggjøring av mangfold og tospråklig opplæring i barnehagen..*

09.05: Kurs for PPT og lærere i grunnskolen. Tema: *Leseopplæring i et norsk som andrespråksperspektiv.*

10.05: Kurs for PPT og lærere i ungdomsskolen. Tema: *Ung i nytt land. Nyttige nettstedet for lærere som underviser elever fra språklige minoriteter.*

06.10.: Innlegg på hjulmøte. Tema: *Ny læreplan i grunnleggende norsk.*

09.10: Heldagsseminar for barnehageansatte i Ålesund kommune arrangert av fokusvirksomheten Åsemyra barnehage. Forelesninger om "Ny rammepplan og temahefte om språklig og kulturelt mangfold" og "Holdninger og ideologier i innvandringsdebatten – hvordan påvirker dette barns identitetsutvikling?"

Rådgivning og veiledning

10.05: Møte med rektorer og utviklingstjenesten i Kristiansund kommune.

Tema: Organisering av tospråklig opplæring i Kristiansund. Kompetanseheving skoleåret 2006/2007.

Flere rådgivningssamtaler med medarbeidere hos fylkesmannen og Høgskolen i Volda gjennom hele 2006.

Status

Aktivitetsnivået i Møre og Romsdal har vært høyt i 2006. Det er blitt holdt et hjulmøte på Aspøy skole i Ålesund i løpet av året. Samtlige av våre samarbeidspartnere var til stede på møtet. Det planlegges en fylkeskonferanse våren 2007, hvor fokusvirksomhetene skal få anledning til å dele sine erfaringer med andre virksomheter i fylket.

Åsemyra barnehage og Farkvamen barnehage har arbeidet aktiv med erfaringsspredning. 09.10 inviterte de til en heldags seminar for barnehageansatte i Ålesund kommune.

Høgskolen i Volda har gitt tilbud om etterutdanning i norsk som andrespråk og flerkulturell pedagogikk i 2005/2006, men vil neppe kunne gi et lignende tilbud i 2007 pga. svært få søkere.

NORDLAND

Innledning

Aktiviteten i fylket i 2006 har til en stor del vært preget av NAFO's engasjement i FUGs prosjekt om hjem-skole samarbeid: "Minoritetsspråklige foreldre – en ressurs i barnas opplæring." Både Østbyen skole og Bankgata skole har deltatt i prosjektet. Begge disse skolene har vært opptatt av å forbedre samarbeidet mellom hjem og skole med spesielt fokus på minoritetsspråklige foreldre. Det er blitt etablert et nettverk bestående av minoritetsspråklige foreldre – MIR - og det har blitt gjennomført et kurs med disse.

Både Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nesna fortsetter arbeidet med å spre kompetanse i fylket, dette både i forhold til å gi tilbud om etterutdanning til kommunene og i forhold til å inkludere det flerkulturelle perspektivet i lærerutdanningen.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

06.12. og 07.12: Hjulmøte i Bodø.

Etterutdanning

21.02.: Kurs for lærere på Østbyen og Bankgata skoler. *"Organisering, klasseledelse og skoleledelse i flerkulturelle skoler."*

24.03: Kurs for lærere og førskolelærere i Bodø. Tema: *Synliggjøring av språklig og kulturelt mangfold.*

10.05.: Kurs for MiR-representanter (FUG-prosjekt) i Bodø.

11.05.: Kurs for MiR-representanter (FUG-prosjekt) i Bodø.

27.09: Forelesning regional bhgsamling Stokmarknes. Tema: *Minoritetsspråklige barn i barnehage.*

05.10: Forelesning på storsamling, i barnehageprosjektet. Tema: *De flerspråklige barna i rammeplanen.*

09.11.: Forelesning *"Den flerkulturelle skolen"*. på utdanningskonferanse i forbindelse med Internasjonal uke i Bodø, organisert av Bodø kommune.

10.11.: Forelesning på utdanningskonferanse arrangert av Bodø kommune. Tema: *Å lære (på) andrespråket*

10.11.: Forelesning på utdanningskonferanse arrangert av Bodø kommune. Tema: *De flerspråklige barna i rammeplan for barnehagen*

06.12: Innlegg på hjulmøte. Tema: *Ny læreplan i grunnleggende norsk*

Rådgivning og veiledning

22.02.: Møte med ledelsen på Østbyen og Bankgata skoler vedr. utviklingsarbeid, kompetansebehov og framdriftsplan. Inngått avtale om satsingsområder, arbeid på skolen og oppfølgings- veiledningsbesøk i mai.

10.05.: Veiledningsmøte med ledelsen og observasjon på Østbyen skole.

11.05.: Møte/seminar med prosjektkommuner som deltar i FUG-prosjektet i Bodø.

Dokumentasjon og informasjon

Lynghheim skoles prosjekt Kompetanseheving for hele personalet, inkludert tilsatte i SFO finnes på [skolenettet.no/flerkulturell skole/eksempelsamling](http://skolenettet.no/flerkulturell-skole/eksempelsamling)

MINOSO-prosjektet i Helgeland, Etter- og videreutdanning – et samarbeid mellom PPT og Høgskolen i Nesna finnes på [skolenettet.no/flerkulturell skole/eksempelsamling](http://skolenettet.no/flerkulturell-skole/eksempelsamling).

Status

Aktivitetsnivået i Nordland har vært høyt i 2006. Det er blitt holdt et todagers hjulmøte i Bodø i løpet av året. Samtlige av våre samarbeidspartnere med unntak av Høgskolen i Nesna var til stede på møtet. Møtet var preget av aktive diskusjoner om både form og innhold i hjulmøtene. Det er blitt enighet om å fortsette med todagerskonferanser i 2007, hvor den ene dagen brukes til faglige innspill og erfaringsspredning og den andre dagen til erfaringsutveksling mellom fokusvirksomhetene og planlegging av videre arbeid i fylket.

NORD-TRØNDELAG

Innledning

Sjefsgården voksenopplæring har satset på følgende temaer i 2006: Innvanderne og lokalsamfunnet, utvidet språk/arbeidspraksis, arbeidet med språkpermen, utvidet arbeid på tvers av gruppene, nivå-differensiering i grunnskolen for voksne og organisert opplæring av likemenn. Alle ansatte har gjennomført et kurs om flerkulturelt arbeid i regi

av Høgskolen i Sør-Trøndelag høst 05 og vår 06. Kurset tilsvarte 15 studiepoeng, og 5 lærere tok eksamen, mens resten gjennomførte kurset som ble avsluttet i april 06. I tillegg har alle lærerne deltatt på ulike kurs arrangert med tema flerkulturell forståelse. Sjefsgården voksenopplæring har arrangert nettverkskurs for alle nytilsatte lærere i norskopplæringa i Nord Trøndelag og nettverkskurs for lærere i voksenopplæringa med fokus på alfaopplæring. Virksomheten har mange forespørsel på telefon, spesielt om likemannsarbeidet, Nordlig Regnbue og studieverksted, og de veileder også de kommunale grunnskolene med generelle spørsmål i forbindelse med den flerkulturelle skolen. Ansatte har hatt flere forelesninger på Høgskolen i Nord-Trøndelag angående voksenopplæring og det flerkulturelle perspektivet. Rektor har holdt følgende kurs: I Telemark fylke for 100 lærere fra voksenopplæringa og i Rogaland fylke for 50 lærere fra voksenopplæringa. I Akershus fylke/arrangert av Strømmen videregående skole for ca. 50 lærere og andre fra ulike skoleslag/virksomheter. Sjefsgården voksenopplæring har et godt samarbeid med Levanger videregående skole som også er fokusskole. I inneværende år er det gjennomført et prosjekt *Samfunnskunnskap for alle* som er finansiert av IMDi.

Halsen barnehage i Stjørdal deltar i det store barnehageprosjektet som NAFO, i samarbeid med høgskolen i Nord-Trøndelag, fylkesmannen og barnehageeiere gjennomfører på oppdrag fra KD.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

Det har ikke vært arrangert hjulmøte i Nord-Trøndelag i 2006.

Etterutdanning

02.05.: Kurs i uttaleundervisning Sjefsgården voksenopplæring. (NTNU)

09.05.: innlegg på konferanse i Levanger. Tema: *Ny rammeplan for barnehagen og nytt temahefte.*

17.08.: Forelesning på Frol opplæringsssenter i Levanger. Tema: *Tilpasset opplæring for språklige minoritets elever.*

27.09.: Forelesninger på Levanger videregående skole, nettverk for videregående skoler i Nord-Trøndelag. Tema: *Norskfaget for minoritets elever*

01.06.: Planleggingsdag Halsen barnehage. (Dr.Mauds Minne).

24.10: Forelesning på storsamling i barnehageprosjektet. Tema: *De flerspråklige barna i rammeplanen.*

Nettverksbygging

30.06: Veiledning i Halsen barnehage. Tema: *Organisering og samarbeid rundt tospråklig assistent.*

Rådgivning og veiledning

30.06: Veiledning i Halsen barnehage Tema: *Organisering og samarbeid rundt tospråklig assistent.*

Status

NAFO har hatt hyppig og positiv kontakt med høgskolen i fylket, ikke minst i forbindelse med barnehageprosjektet som NAFO leder på oppdrag fra KD. Samarbeidet med fylkesmannen, barnehageeiere og fokusvirksomheter har også vært godt. Aktiviteten i fylket har stor framdrift, og igjen kanskje spesielt i forbindelse med aktiviteter i forhold til barnehager. Sjefsgården voksenopplæring bør i tillegg nevnes spesielt. Denne

virksomheten er svært aktiv, og samarbeidet mellom voksenopplæringen og Levanger videregående skole gir spennende muligheter. En utfordring videre er å øke aktiviteten på grunnskoleområdet.

OPPLAND

Innledning

Det har vært lite aktivitet i Oppland fylke dette året, men det ser positivt ut med tanke på aktivitetsnivået for 2007. Det har ikke vært avholdt hjulmøte i Oppland i 2006, men møtet avholdes 20.februar 2007. Valdres voksenopplæring skal ikke lenger være fokusvirksomhet, dette skyldes at voksenopplæringsinstitusjonene i Valdres kommune er omorganisert og desentralisert. Lillehammer voksenoppæring ønsker å være fokusvirksomhet i Oppland. Gjøvik videregående skole har fått nye kontaktpersoner (Sverre Sars har pensjonert seg).

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjilmøter

Det er ikke avholdt hjulmøte i Oppland i 2006. Hjulmøtet skal avholdes innen utgangen av februar 2007. Dato er foreløpig ikke klar.

Rådgivning og veiledning

5.12.: Veiledningsmøte med Gjøvik videregående skole. Nye kontaktpersoner.

Status

Samarbeidet med Fylkeskommunen har ikke fungert godt nok i 2006. Dette kan blant annet skyldes at NAFO har byttet kontaktperson i fylket.

OSLO OG AKERSHUS

Innledning

Det ble holdt separate hjulmøter i Oslo og Akershus. Fra Akershus deltok alle ledd i samarbeidsstrategien, mens i Oslo var ikke skoleeier representert. Samarbeidet med Gransletta barnehage og Mortensrud skole i Oslo ble avsluttet i 2006. Det er tatt kontakt med fylkesmannen og med Bjerke bydel og barnehagen er invitert til å delta i nettverket. Fokusvirksomhetene er nå i Oslo: Åkeberg barnehageenhet, Lofsrud barnehage, Gran, Hersleb og Tøyen grunnskoler, Sandaker videregående skole og Oslo VO avd. Smedstua.

I Akershus har vi følgende fokusbarnehager: Vevelstadåsen barnehage (Ski), Randem barnehage (Vestby), Hagaløkka og Borgen barnehage i Asker, Løkenåsen og Solheim barnehage i Lørenskog. Fokusskolene er Hagaløkka grunnskole i Asker, Vestby i Vestby, Vevelstadåsen i Ski og Åsen skole i Lørenskog. Innenfor videregående opplæring og voksenopplæring er Strømmen videregående skole i Akershus og Sagelva voksenopplæringsinstitusjon fokusvirksomheter.

Aktiviteten er stor på skole- og kommunenivå både i Oslo og Akershus. I Oslo gjennomføres en egen modell for opplæringen på grunnskolenivå: Forsterket tilpasset språkopplæring. Flere av fokusvirksomhetene i Oslo deltar i Strategiplanprosjekter, for eksempel gjennomfører Tøyen skole et leseprosjekt i samarbeid med skolens barnehage og det lokale biblioteket.

Skolen utvikler også en opplæringsmodell i aldersblandete grupper. Skolen har bidratt til spredning av kompetanse gjennom henvendelser den har hatt fra høgskole- og universiteter (UiO, HiBu, Buskerud), IMDI, to skoleledere fra Bergen kommune, flere skoler i Oslo, Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk (Sverige) Og Århus Universitet.

I Akershus er også fokusvirksomhetene aktive i forbindelse med Strategiplanprosjekter. Det drives lesevennprosjekter i Lørenskog (Åsen skole og Solheim og Løkenåsen barnehager) og i Ski kommune (Vevelstadåsen skole og Vevelstadåsen barnehage). I tillegg har Åsen skole fokus på bla. å utvikle elevenes tekstforståelse og fagforståelse. Åsen skole sørger for erfaringsspredning gjennom å arrangere åtte SNO-forum i 2006. Deltakere er norsk som andrespråklærere i hele kommunen. Skolen har også planer ele kommunen. Skolen har også planer om å besøke skoler i en nabokommune der det fortsatt er få minoritetsbarn og tilby dem veiledning. SFO ved skolen driver "Åpen barnehage" der 10 minoritetsspråklige barn deltar.

Ved Vevelstadåsen skole driver de, i tillegg til Lesevennprosjekt spesielt med tospråklig kartlegging av elever, arbeider med foreldres rolle i barnas skolehverdag og vedlikeholde samarbeidsmodell mellom tospråklig lærer og kontaktlærer (trekantsamarbeidet). Skolen har bidratt til kompetansespredning gjennom å arrangere samlinger for alle de tospråklige lærere i kommunen, arrangert temamøte med alle de andre skolene i kommunen, hatt samarbeid med Ski videregående skole, rektorer og lærere fra andre kommuner og fra Sverige (Skolutveckling).

Alle fokusskolene har arbeidet spesielt med Kunnskapsløftet i 2006. Hagaløkka skole har i tillegg arbeidet med implementering av særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring som en del av skolens ordinære virksomhet. De har drevet spredning av kompetanse til alle skolene i Asker kommune og har hatt samlinger med alle kommunens tospråklige lærere. Andre kommuner har også oppsøkt skolen for å få veiledning, for eksempel Sarpsborg). Skolen ønsker videre å synliggjøre Hagaløkka skole som en god flerkulturell, inkluderende og antirasistisk skole. Den ønsker også å satse på bedre læringsresultater i basisfagene. Høgskolen i Oslo avslutter nå et tre-årige program for skolering av alle tilsatte innenfor det flerkulturelle feltet, og lærerutdanningen gjennomfører moduler av BA-studiet for tospråklige lærere med blant annet pedagogikk, tyrkisk med språkdidaktikk og NSM-didaktikk. Høgskolen har også en institusjon med eget nettsted: Arena. På hjemmesiden står at dette er en arena for flerkulturell kompetanse og representerer en "paraply" som forsøker å knytte sammen praksiser og kunnskaper relatert til barnehager i et flerkulturelt samfunn.

Lofsrud barnehage jobber målrettet og systematisk med språk gjennom hele dagen. De driver også kulturarbeid i barnehagen og etablerer nettverk i bydelen. Barnehagen har egen språkpedagog som hjelper de barna som trenger ekstra støtte, i samarbeid med pedagogisk leder på barnets avdeling. Barnehagen arrangerer møter i *Assistentforum*. Det er styrer som har disse samlingene. Alle assistenter er med i forum en gang i måneden. Barnehagen jobber med å øke synliggjøring av det flerkulturelle, blant annet

gjennom å skaffe bøker på ulike språk. Barnehagen har utarbeidet et kvalitetsevalueringsskjema som skal synliggjøre hva som er foretatt av flerkulturelt arbeid på avdelingen i forhold til mangfoldet i barnegruppen.

Randem barnehage i Vestby er i gang med et prosjekt som de kaller "Den fargerike bokormen". Prosjektet innebærer at det ble utarbeidet en folder med informasjon til foreldrene og det ble inngått et samarbeid mellom barnehagen og kommunens bibliotek. Fra barnehagens bibliotek kan barn og foreldre låne med seg bøker hjem. Bøker på mange språk og på norsk lånes fra Deichmanske bibliotek i Oslo. Gjennom samarbeid med Vestby bibliotek har barnehagen gjennomført "bok- kafé" for foreldre med bibliotekar tilstede.

Barnehagen arbeider også bevisst med å synliggjøre mangfoldet bla. gjennom den visuelle utformingen i barnehagen og gjennom å bruke flere språk i det daglige arbeidet. Som del av et kommunalt prosjekt er barnehagen også med på prosjektet "LESE", organisert av PPT i Vestby Kommune.

Åkeberg barnehageenhet i Oslo arbeider med synliggjøring av det flerkulturelle og videreutvikling av et godt samarbeid med foreldrene. Barnehagen har brukt mye tid til kompetanseheving på områdene TRAS og ABC og 1,2,3, og de har hatt fire assistenter med på arbeidsnorsk i regi av VOX. Barnehagen har etablert to nettverk for spredning av kompetanse; det ene er med fokusvirksomheten Lofsrud barnehageenhet, og det andre nettverket er med barnehager i bydelen. Flere barnehager i Oslo og Akershus har vært på studiebesøk i barnehagen, og de er aktivt med i Kompass (studietilbud for assistenter på HiO).

Sandaker videregående skole har primært arbeidet med innføring av Kunnskapsløftet. De har arbeidet med kompetansespredning gjennom direkte henvendelser fra andre fylkeskommuner og skoler og har forelest på konferanser på oppdrag fra dem. I tillegg hadde skolen forelesning på Utdanningsdirektoratets landskonferanse 25.oktober om: *Veien mot en felleskulturell skole.*

Strømmen videregående skole har et forberedende kurs for minoritetsspråklige elever. Målet med ett år i et forberedende kurs, er å gi elevene sosial og faglig kompetanse for å kunne starte opplæringen på VG1 neste skoleår. Elevene skal dessuten få anledning til å jobbe med utdannings- og karriereavklaring gjennom utplassering, deltakelse på Rett førstevalgskurs og Prosjekt til fordypning. Opplegget for innføringsklassen organiseres slik at elevene ikke isoleres fra resten av skolesamfunnet. Akershus fylkeskommune har gitt skolen oppdraget med å utarbeide og arrangere et kompetanseutviklingsprogram for veiledning av minoritetsspråklige elever og lærlinger. Det er laget et program for fire samlinger, hvorav den siste finansieres av Karriere Akershus, avd. Nedre Romerike. Skolen har bidratt til kompetansespredning gjennom forelesning på planleggingsdag og videre å samarbeide med Rælingen videregående skole..

Skolen har også ansatt en ressursperson i forhold til skolens satsing som fokusskole. Skolen vil satse på å sette det flerkulturelle perspektivet i fokus på dagsorden for samlinger i Rådgeberforum for Nedre Romerike.

Sagelva voksenopplæring jobber spesielt med å sikre at flere voksne innvandrere fullfører norskopplæring og at de består språkprøven. Å utvikle forberedende grunnskoletilbud for unge deltakere med liten skolebakgrunn. De deltar i et prosjekt i samarbeid med NAFO og FUG om skole – hjemsamarbeid "Minoritetsspråklige foreldre

– *en ressurs for barnas opplæring*”. Skolen har et intro-program for flyktningekvinner og har videreutviklet samarbeidet med ulike frivillige organisasjoner, kommunale etater og Aetat/NAV. Alle lærere har individuell IKT-plan og de har hatt kurs for lærere i bruk av Migranorsk og kurs i bruk av digitale verktøy. Sagelva er ressurscenter for kommunens barnehager og grunnskoler innen flerkulturell opplæring og benyttes flittig. Skolen driver også nettverk for skoleledere på VO-sentra på Romerike, og lærere og skoleledere på Sagelva har holdt kurs på andre skoler og VO-sentra. Skolen har også redaksjonsansvaret for Multimediebasen, et nasjonalt nettsted for bruk av multimedier i læringsarbeid. Sagelva skal bidra til at det flerkulturelle perspektivet blir synliggjort i basen: <http://mmb.utdanningsdirektoratet.no> Romerikes Blad har flere ganger laget reportasje fra virksomheten på Sagelva og skolen har redaksjonsansvaret for Ungdomsavis en måned hvert år. Ungdomsavis drives i samarbeid mellom Avis i skolen og Utdanningsdirektoratet. <http://ungdomsavis.no> Oslo VO Smedstua tilbyr norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og deltar i samarbeid med NAFO i forbindelse med prosjekter innenfor *familie læring*.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

26.01.06: Hjulmøte Oslo

26.01.06: Hjulmøte Akershus

Etterutdanning

Oslo

12.01.: Kurs for Utdanningsetaten i Oslo kommune. Tema: *Kartlegging av generelle språkferdigheter.*

11. og 16.01.: Kurs for Utdanningsetaten i Oslo. Tema: *Utvikling av språklige og faglige ferdigheter hos minoritetsspråklige elever*

19.01: BFD-kurs for barnehageansatte i Nettverk øst. Tema: *Tospråklighet i barnehagen (HiO)*

01.02: Kurs for barnehageansatte i Grünerløkka prosjektet. Tema: *Oppsummering av kompetanseutvikling og Identitet og rasisme.*

09.02.: Kurs for Utdanningsetaten i Oslo kommune. Tema: *Leseopplæring i et norsk som andrespråksperspektiv.*

15.02.: Kurs for Utdanningsetaten i Oslo kommune. Tema: *Lese- og skriveopplæring i et norsk som andrespråksperspektiv.*

01.03.: Kurs for Utdanningsetaten i Oslo kommune. Tema: *Videreutvikling av norskferdigheter og faglige ferdigheter, språklige minoritetselever.*

09.03.: Kurs for Utdanningsetaten i Oslo kommune. Tema: *Kartlegging av leseferdigheter.*

02.03.: Innlegg på konferanse for tillitsvalgte i Oslo, arrangør: Utdanningsforbundet. Tema: *Likeverdig utdanning i praksis. Kompetansebehov i den flerkulturelle barnehagen og skolen*

15.03.: Forelesning på JBI, HiO. Tema: *Den norske flerkulturelle skolen – utfordringer i skolehverdagen og håndteringen av disse*

29.03.: BFD-kurs for Nettverk Øst. Tema: *Foreldresamarbeid i et flerkulturelt perspektiv (FUG).*

03.05.: Forelesning på ALU, HiO. Tema: *Norsk som andrespråk.*

30.10.: Forelesning for personalet på Ulsrud videregående skole. Tema: *Tilpasset opplæring for språklige minoritets elever.*

22.11.: Forelesning for lærerstudenter (andre året) HiO. Tema: *Tospråklig opplæring.*

29.11.: Forelesning. JBI, Høgskolen i Oslo for bibliotekstudenter, tema: *Morsmålets betydning.*

Akershus

26.01.06 Kurs for Skedsmo kommune- nettverk: lærere, førskolelærere, PPT. Tema: *Kartlegging av generelle språkferdigheter.*

27.01.: Kurs for barnehageansatte i Oppegård. Tema: *Synliggjøring av mangfold og foreldresamarbeid.*

19.04.: Kurs for nettverk av lærere i Nes kommune. Tema: *Leseopplæring i et norsk som andrespråksperspektiv.*

03.05.: Kurs for ansatte i Solheim og Løkenåsen fokusbarnehage. Tema: *Foreldresamarbeid.*

23.05.: Kurs for PPT Akershus. Tema: *Kartlegging og utredning av minoritetsspråklige elever*

25.10.: Forelesning på dagskonferanse i Ullensaker "Et inkluderende lokalsamfunn". Tema: *Konkrete tiltak i nasjonalt arbeid med flerkulturell opplæring.*

02.11.: Forelesning for lærere i Skedsmo kommune. Tema: *Familielæring.*

16.11.: Kurs for rådgivere, veiledere og lærere i videregående skoler i Bærum kommune (på Sandvika videregående skole). Tema: *Hjem-skole samarbeid.*

Nettverksbygging

Oslo

10.02.: Seminar om familielæring i det nasjonale nettverket. Samarbeide mellom Vox og NAFO. Utvikling av gode modeller og kompetanseheving.

Deltakelse månedlig i Kontaktforum for mangfold og integrering, Bydel Grünerløkka, Oslo Kommune.

6.03.06: Møte med dekan for LU og leder av SEFIA (HiO)

01.09.: Møte skoler/barnehager og Deichmanske bibliotek (DFB) i forbindelse med Lesevennprosjekt.

25.10.: Møte ved prosjektleder for etnisk mangfold i NHO.

04.12.: Nettverksmøte (samarbeid mellom VO-sentra i Oslo og Akershus) på Rosenhof vedr. samarbeid om 50 timer samfunnskunnskap.

Akershus

27.06.: Møte med fylkesmannen i Oslo og Akershus og dekan (LU) Høgskolen i Oslo i om samarbeid i barnehageprosjekter.

30.08.: Møte prosjektmedarbeider høgskolen i Oslo, fylkesmannen i Oslo og Akershus og barnehagesjefen i Ski kommune om prosjektstart i forhold til barnehager i Follo.
29.11.: Informasjonsmøte og oppstart av MiR-nettverk i Skedsmo kommune på Sagelva voksenopplæringscenter.

Rådgivning og veiledning

August 06: Rådgivning om metode og personvern vedr. statistikk over minoritetsstudenter ved UiO.

18.04.. Planleggingsmøte med studentpresten for OAS (Oslo og Akershus-høgskolene) vedr. nasjonal konferanse om studenthelse med fokus på minoritetsstudenter.

03.05.. Foredrag og rådgivning om rekruttering av minoritetsstudenter for utvalg ved Politihøgskolen.

18.09.: Rådgivning og formidling til Diakonhjemmets sosialhøgskole som har fått flere minoritetsspråklige studenter.

Dokumentasjon og informasjon

Bjerke bydel/Høgskolen i Oslo (Lær meg norsk før skolestart) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Bjølsen åpen barnehage: (Mobanosa) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Hagaløkkka skole (Ordbanken) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Høgskolen i Oslo (prosjektet Kompass) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Høgskolen i Oslo (Hundespor- digital læringsressurs) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Lørenskog kommune, PPK (Ord som gror) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Rosenhoff barnehage (Når ordene ikke strekker til) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Strømmen videregående (Rett førstevalg) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Tøyen skole (Aldersblanding) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Åsen skole (Lørenskog) (Helhetstenkning omkring barns oppvekst) ligger som eksempel i Eksempelsamlingen på Skolenettet.

Mars: Rapporter fra studietur til England med tema Familielæring.

Status

Det er stor aktivitet i området, ikke minst i forhold til utvikling av nye modeller for opplæring. Kommunene i Akershus med slike samarbeidsprosjekter med NAFO viser imponerende innsatsvilje og handlekraft. Fokusvirksomhetene som deltar i slike prosjekter, er også svært operative og nytenkende. NAFO har et godt samarbeid med Høgskolen i Oslo, ikke minst i forhold til det nasjonale barnehageprosjektet. I forbindelse med gjennomføring av Kunnskapsløftet står det fremdeles en del igjen i forbindelse med synliggjøring av flerkulturelle perspektiver (medregnet andrespråksperspektivet) i satsingen. Så lenge satsing innenfor det flerkulturelle og

innenfor Kunnskapsløftet blir sett på og praktisert som to ulike ting, vil vi fortsatt oppleve at det flerkulturelle isoleres i forhold til den generelle utviklingen av skolen. Ikke alle fokusvirksomhetene er like aktive i forbindelse med planmessig utvikling av den flerkulturelle skolen, men mange driver mye med spredning av kompetanse, ikke minst i sine nærområder. Flere av skolene har imidlertid også spredd sine erfaringer til andre deler av landet. Samlingene av fokusvirksomheter (de nasjonale nettverkene) bidrar som incitament i skole- og barnehageutviklingen.

ROGALAND

Innledning

Fokusvirksomhetene er aktive og fungerer som ressursentre både for fylket og tidvis også for resten av landet. Mottaksbarnehagen ved Johannes læringscenter har gjennomført personalmøter i 6 ulike barnehager, veiledning av to styrere, studiebesøk fra 3 barnehager - henholdsvis fra Rogaland, Oppland og Sverige, og utveksling av elektronisk informasjon etter mange telefonhenvendelser fra barnehager og kommunadministrasjoner i hele landet. I tillegg arrangerte barnehagen konferansen Storbysamling sammen med kommunens barnehagestab, Tema: *Arbeid med rundskrivet "Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige førskolebarn"*. Barnehagen deltar i et nasjonalt samarbeidsprosjekt i regi av NAFO: Kompetanseutvikling i barnehagene knyttet til implementering av rammeplanen for barnehagen og temaheftet "Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen". Tittel på barnehagens prosjekt: "Språkstimulering og det musiske mennesket. Språkstimulering med aktiv bruk av musikk, sang, eventyr, konkrete, bevegelse, dans, rim og regler. Med et fokus på å møte alle barna med identitetsbekreftelse og perspektivutvidelse." Barnehagen har kompetanseheving for hele personalet og en spesiell oppmerksomhet rettet mot samarbeid med tospråklige assistenter i barnehagen som målsetninger. Gautesete skole bidrar til nettverksamlinger og kurs og har hatt studiebesøk fra Karmøy kommune. Skolen deltar i et nasjonalt prosjekt under Strategiplanens Tiltak 4, område 2: utprøving av modeller for opplæring av språklige minoriteter. Deres to delprosjekter omhandler såkalt trekantsamarbeid og har titlene: 1) Trekantsamarbeid og ordbank. Vekten er her lagt på at språklige minoritetselever skal tilegne seg relevante skolefaglige ord og begreper. 2) Lese- og skriveopplæring på to språk, med vekt på effektivisering av leseinnlæringen. Gautesete deltar også i et Comenius-prosjekt. Sola videregående skole deltar i et nasjonalt prosjekt under Tiltak 25 i Strategiplanen "Nye opplæringsmodeller". Dessuten deltar de i et Comenius 3-prosjekt: Learning Migration som har oppmerksomheten rettet mot lærerholdninger i møte med elever som representerer flere kulturer. Skolen har tiltaket tverrkulturell integrasjon valgfag, og har hatt tiltaket Prosjekt gjennomstrømning med spesiell tilrettelegging av opplæringstilbudet til tospråklige elever, med konsentrasjon om nødvendige fag, uttelling for kompetanse i morsmålet og en fleksibel bruk av timer til fag der det er behov. Det er foreløpig uvisst hva slags konsekvenser Kunnskapsløftet vil få i forhold til denne siste typen tilrettelegging. Skolen har henvendt seg til Utdanningsdirektoratet og avventer svar derfra. Forøvrig deltar skolen i regionale og lokale nettverk. Johannes læringscenter har oppmerksomheten rettet mot implementering av den nye Introduksjonsloven. Virksomheten har opprettet en egen såkalt "rett-og-plikt"-seksjon hvor 6 lærere tar ansvar for de første 250 timene med norskopplæring. Virksomheten arbeider fortsatt med 50-timerskurset i samfunnskunnskap med spesiell fokus på

utarbeidelsen av et nettbasert spill knyttet opp til læreverket "Velkommen". I denne forbindelsen jobber Johannes læringscenter for en større integrering av de tospråklige lærerne som de samarbeider med, i forhold til samfunnskunnskapsundervisningen, i forhold til tolkeoppgaver og i utarbeidelsen av det nevnte nettspillet. Johannes læringscenter arbeider også med en beredskapsplan for hele senteret. Det utarbeides videre en håndbok for de ansatte som skal være et lite oppslagsverk i forhold til aktuelle bestemmelser. Johannes læringscenter arbeider med å kunne påta seg oppdragsundervisning ute i bedrifter.

Ved UiS har NAFO tre kontaktpersoner. Den ene er veileder for Mottaksbarnehagen ved Johannes læringscenter. En annen arbeider for å få til en ressursgruppe på UiS som skal arbeide med det flerkulturelle perspektivet, mens den tredje arbeider i forhold til øvrige kontakter: Sandnes læringscenter arbeider aktivt med å implementere det flerkulturelle perspektivet i Sandnes kommune og deltar i nettverk med Johannes læringscenter. Tysvær kommune deltar i det nasjonale prosjektet Tiltak 4, både innenfor hovedområde 1, som omhandler familielæring og hovedområde 3, som har fokus på overganger mellom nivåer og samarbeid mellom forvaltningsnivåer.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

25.10.: Hjulmøte i Stavanger.

Etterutdanning

26.04: Veiledning og kurs for Johannes læringscenter fokusbarnehage. Tema: *Synliggjøring av språklig og kulturelt mangfold i barnehagen.*

05.09: Forelesning på storbykonferanse for barnehager: *Å lære språk i inkluderende lekemiljøer.*

Nettverksbygging

11- 15.05: Kort utredning av elev på Gautesete og informasjon til PPT i Stavanger

11.05: Møte med inspektør for morsmålsundervisningen, Johannes Læringscenter

13.05: Møte med avdelingsleder med ansvar for morsmålsopplæringen i Sandnes. Lån av elever til utprøving av kartleggingsprøver også i Sandnes.

Rådgivning og veiledning

09.03: Møte med prosjektskoler og fylkesmannen, vedrørende planer og framdrift i tiltak 25 i Strategiplanen.

10.05: Møte med rektor og ansvarlig for andrespråksundervisningen på Gautesete skole, lån av elever og samarbeid med tospråklige lærere i forbindelse med utprøving av kartleggingsprøver på morsmål. Veiledning i forbindelse med Tiltak 4 i Strategiplanen (område 2), der Gautesete deltar.

02.10: Rådgivning i forbindelse med Gautesetes prosjekt under Tiltak 4 Strategiplanen (område 2).

Dokumentasjon og informasjon

Gautesete deltar i Tiltak 4 i Strategiplanen (område 2) og de deltok med representant ved skolebesøk i Trondheim. Sola deltar i Tiltak 25 og samarbeider her med avdelingen for norskopplæring ved Johannes læringscenter, Barnehagen ved Johannes deltar i det nasjonale barnehageprosjektet som NAFO gjennomfører.

Status

Fokusvirksomhetene på alle nivåer er aktive med prosjekter under nasjonale prosjekter, de fleste under tiltakene i Strategiplanen. UiS er veileder for en fokusbarnehage som deltar i et nasjonalt barnehageprosjekt.

Neste hjulmøte, berammet til høsten.2007, er satt av til en diskusjon rundt implementeringen av NAFOs målkriterier. En utfordring framover blir trolig å bidra til at UiS i enda større grad kan få implementert et flerspråklig perspektiv i sin virksomhet. Det gjelder blant annet kompetanseheving i form av tilbud om grunn- og videreutdanning på feltet. Et tilbud i norsk som andrespråk, både som valgfritt fag 3. eller 4. studieår i allmennlærerutdanningen, og som del av en bachelorgrad i språk er etterlyst. Det blir også pekt på at et videreutdanningstilbud i dette faget ikke burde finansieres av studentene selv: "Når 30 studiepoeng koster 22 000 kroner, er det ikke mange enkeltlærere som vil ta det av egen lomme".

Fra praksisfeltet er det også utfordringer. Konklusjonen så langt fra rapporten fra Tysvær kommune fra prosjektet under Hovedområde 3, kvalifisering av voksne innvandrere: "I praksis viser kvalifiseringsarbeidet seg ofte svært vanskelig, selv om det kanskje ikke er så mye som skal til for å få til ting. Man må samarbeide på tvers av etater og nivåer, og så langt er det ingen som ser ut til å føle noe overordnet ansvar for kvalifiseringen av disse elevene. Resultatet blir at mange faller mellom alle stoler. Det snakkes mye om å hindre frafall fra videregående skole for tiden, med for mange i denne gruppen er hovedproblemet heller at de ikke får begynt skikkelig på grunn av utallige flaskehalser og uheldige omstendigheter i systemet."

Det er viktig med innspill om slike flaskehalser. Tysvær kommune har rapportert om slike flaskehalser til NAFO i forbindelse med at NAFO skrev en rapport om dette til IMDi høsten 2006.

SOGN OG FJORDANE

Innledning

NAFO har disse fokusvirksomhetene i Sogn og Fjordane:

Kyrkjevegen barnehage (Førde)

Førde barneskule (Førde)

Flora vidaregåande skule (Florø)

Gloppen vaksenopplæringscenter (Gloppen)

Aktiviteten i fylket har vært noe mindre dette året enn foregående år. Det synes å være enighet om at hjulmøter heretter bør avholdes bare én gang i året, og da med et faglig innhold i tillegg til erfaringsutveksling og aktiviteter knyttet direkte opp mot samarbeidet med NAFO. Dette har sammenheng med at avstandene er store i fylket, og at det er vanskelig å prioritere korte møter uten etterutdanning/faglig påfyll. Høgskolen i Sogn og Fjordane fant det ikke mulig å sette i gang studietilbudet Fleirkulturell forståing 2 dette året, men håper å kunne tilby studiet i 2007. Siden mange av de ansatte ved NAFOs fokusvirksomheter ønsker å fortsette med dette studiet, vil det sannsynligvis bidra til å øke aktiviteten i fylket igjen. Høgskolen kan tenke seg å kombinere et hjulmøte med en invitasjon til hjulmøtedeltakerne om å hospitere på en studiesamling dersom studiet kommer i gang.

Kyrkjevegen barnehage gikk våren 2006 inn i et samarbeid med Bergum asylmottak og driver nå en liten avdeling på mottaket. Kyrkjevegen barnehage har på den måten skaffet seg kompetanse på hva det vil si å vokse opp på et mottak.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

22.11.: Hjulmøte i Førde

Etterutdanning

28.09.: Innlegg på seminar for norsklærere i VO – arr.: Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Tema: *Info om NAFO, tiltak 25 og tiltak 4-familielæring*

Nettverksbygging

10.03.: Innlegg på nettverksamling for vidaregåande skuler, Florø. Tema: *Tidsaspektet ved læring av et nytt språk ... og noen pedagogiske/metodiske implikasjoner*

Rådgivning og veiledning

21.11.: Møte med personalet på Gloppen v.o.senter

22.11.: Besøk i Kyrkjevegen barnehage; samtale med styrer og kommunens migrasjonspedagog

Dokumentasjon og informasjon

Tove Bente Kalstad, som er tilsatt i 40% stilling i Kyrkjevegen barnehage og 40% stilling som migrasjonspedagog i Førde kommune, har på oppdrag fra Høgskolen i Sogn og Fjordane skrevet en artikkel om arbeidet med barnehagegruppa på Bergum asylmottak. Artikkelen vil bli publisert i årboka for "Retteleiarnettverket" i Sogn og Fjordane, se: http://www.fylkesmannen.no/fmt_enkel.asp?g20520=x&g20519=x&gid=34873&tgid=20519

Status

NAFO har fått ny kontaktperson hos fylkesmannen. Samarbeidet fungerer fortsatt godt, men aktiviteten er noe lavere enn tidligere. NAFO har ikke hatt kontakt dette året med Førde kommune (i egenskap av skole- og barnehageeier). Her ligger det en utfordring for NAFO, idet spesielt NAFOs fokusbarnehage savner mer engasjement fra eiers side i forhold til flerkulturelle problemstillinger og kompetansehevingstiltak på feltet.

SØR-TRØNDELAG

Innledning

Fokusvirksomhetene i Sør-Trøndelag har mye kompetanse og lang erfaring i arbeidet med minoritetsspråklige elever. Av den grunn har de et godt grunnlag for samarbeid uten NAFOs medvirkning. Fokusvirksomhetene, som alle ligger innenfor Trondheim kommune, møtes regelmessig for å diskutere kompetanse- og skoleutvikling, men NAFO har ved flere anledninger bidratt med faglige innlegg på slike møter.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

14.02.: Hjulmøte

Etterutdanning

21.01: BFD-kurs for bhg ansatte i Trondheim. Tema: *Foreldresamarbeid i et flerkulturelt perspektiv*

16.03.: *Innlegg på Voksenopplæringskonferanse i Trondheim. Tema: Familielæring – læring på tvers av generasjoner. Effektive metoder og modellutvikling i voksenopplæringen*

25.04: BFD-kurs for bhg. ansatte i Trondheim. Tema: *Identitet og mangfold (HiO)*

24.05: Forelesning på fokusvirksomhet Ila skoles nettverkssamling. Tema: *Ideologier og holdninger i innvandringsdebatten.*

30.05: BFD-kurs for bhg. ansatte i Trondheim. Tema: *Litteratur og språkstimulering i et flerspråklig perspektiv (HiO)*

17.08.: Kursdag om voksenpedagogikk på Melhus v.o. (VOX)

Nettverksbygging

Kontakt skolene Ila, Saupstad, Åsheim og Kattem i forbindelse med utprøving av kartleggingsprøver på morsmål.

Samarbeid med tospråklige lærere - somali, albansk, spansk, farsi og tamil.

Samtale med rektor på Saupstad, omvisning av rektor på Åsheim.

Samtale rektor for tamilskolen i Trondheim.

Kontakt og kort informasjonsmøte rådgiver ved fylkesmannens kontor, Sør-Trøndelag

Rådgivning og veiledning

28.08.: Møte og veiledning med Ringen (fokus)barnehage i Trondheim/Sør-Trøndelag

Dokumentasjon og informasjon

Ila og Åsheim skoler deltar i Tiltak 4 Strategiplanen (område 2). De vil prøve å dokumentere sin tospråklige opplæring gjennom dette prosjektet.

Status

I forhold til NAFOs målsetting om en bærekraftig kompetanseutvikling i regionene tyder alt på at Sør-Trøndelag er et godt stykke på vei til å realisere dette.

Fokusvirksomhetene viser stor aktivitet både i forhold til kompetanseutvikling og erfaringsspredning. Arbeidet i fylket vil ganske sikkert også dra nytte av at den årlige nasjonale konferansen i 2007 skal arrangeres i samarbeid med fylkesmannen og høgskolen i Sør-Trøndelag og holdes i Trondheim.

TELEMARK

Innledning

Samarbeidet med fokusvirksomhetene fungerer godt. Lyngveien barnehage deltar i det nasjonale barnehageprosjektet som NAFO gjennomfører i samarbeid med fylkemannen og høgskolen. Høgskolen i Telemark etterlyser initiativ fra fokusvirksomhetene i forhold til å for eksempel etterspørre konkrete tema for kompetanseheving. Dette må det arbeides videre med i 2007.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

27.03: Hjulmøte.

Etterutdanning

25.04.: Kurs for Stridsklev fokusskole. Tema: *samarbeid mellom hjem og skole*.
04.10: Storsamling, Prosjekt 1 for barnehager. Forelesning *Finner vi de flerspråklige barna i rammeplanen?*

Rådgivning og veiledning

20.11.: Møte med studieleder på lærerutdanningen, Høgskolen i Telemark.

Status

Samarbeidet med fylkesmannen i Telemark fungerer godt både i planlegging av aktiviteter og i forhold til informasjonsspredning. Det er ingen endringer i forhold til fokusvirksomheter Telemark dette året.

TROMS

Innledning

Det har i flere år vært et godt samarbeid mellom alle leddene i hjulet i Troms. Dette blant annet skyldes stort engasjement fra fylkesmannens utdanningskontor i forhold til både å koordinere arbeidet og innkalle til hjulmøtene. Troms har valgt å ha to todagers hjulmøter/konferanser årlig.

I juni 2006 arrangerte NAFO i samarbeid med Utdanningsdirektoratet, VOX, fylkesmannen i Troms, og Høgskolen i Tromsø nasjonal konferansen om Tospråklig opplæring og inkludering i samfunnet. Høgskolen i Tromsø fikk ansvar for den praktiske gjennomføring av arrangementet. Tilbakemelding fra deltakerne på konferansen var svært positiv, dette særlig i forhold til konferansens faglige innhold.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

16.02. Hjulmøte i Harstad.

27.09 – 28.09.: Hjulmøte i Tromsø.

Etterutdanning

16.02. Innlegg på hjulmøte i Harstad. Tema: *Nye læreplaner*.

03.03.: Planleggingsdag for Tromstun skole. Tema: *Utvikling av en flerkulturell skole, hovedvekt på arbeid med flerkulturelt perspektiv i fagplaner*.

28.03.: Heldagskurs for studenter på norsk som andrespråksstudiet ved høgskolen i Tromsø og representanter fra ulike grunnskoler i Tromsø. Tema: *Hvordan legge til rette for økt læringsutbytte for elever fra språklige minoriteter? Leseopplæring i et norsk som andrespråksperspektiv*.

Nettverksbygging

Den nasjonale konferansen i 2006 impliserte flere av våre samarbeidspartnere i fylket og virket positivt på utviklingen av samarbeidet.

Rådgivning og veiledning

Det er blitt holdt flere møter med Høgskolen i Tromsø i forbindelse med planlegging av nasjonal konferanse i Tromsø i juni 2006.

Det har i 2006 vært regelmessig kontakt mellom NAFO og fylkesmannens utdanningskontor vedrørende kompetanseutvikling og nettverksbygging innenfor fylket.

Dokumentasjon

Sjøvegan videregående skoles prosjekt Utvikling av et flerkulturelt skolemiljø finnes på skolenettet.no/flerkulturell-skole/eksempelsamling

Status

Det er blitt etablert et godt samarbeid mellom alle leddene i vårt nettverk i Troms. Harstad skole ble utnevnt som ny fokusvirksomhet i fylket i 2006. Det at alle fokusvirksomhetene finnes enten i Tromsø eller i Harstad gjør det lettere å arbeide for kompetanseutvikling og koordinering av tiltakene i fylket. Hvordan kompetansespredning i fylket kan organiseres og drives på en systematisk og effektiv måte er imidlertid fremdeles en utfordring for våre samarbeidspartnere i Troms.

VEST-AGDER

Innledning

Alle fokusvirksomheter i Vest-Agder fortsetter samarbeidet med NAFO som fokusvirksomheter.

Øvre Sletteheia barnehage har også dette året hatt fokus på språkopplæring. Det er ansatt en pedagog som skal arbeide med norskopplæring for minoritetsbarna. Hun bruker Snakkepakken og språkkofferter som de viktigste hjelpemidlene.

Barnehagen har bidratt til utviklingsarbeidet i kommunen gjennom deltakelse i et 2-årig prosjekt vedrørende minoritetsspråklige barn. Et konkret resultat av prosjektet er et observasjonsskjema som er tatt i bruk i kommunen.

Åtte av barnehagens ansatte har deltatt i en kursrekke i regi av fylkesmannen og NAFO med tittel: *"Flerkulturell forståelse og tospråklig opplæring"*.

Ved de to fokusgrunnskolene i fylket har organisering av den tospråklige opplæringen blitt periodisert.

Ved Karl Johans minne skole har de fokusert på kompetanseheving i personalet, foreldresamarbeid, vedlikeholdsarbeid, nettverkssamling for bydelen og kurssamarbeid med 2 andre skoler.

Vågsbygd skole har vært opptatt av de tospråklige lærernes rolle i opplæringen og deres arbeidsforhold i kommunen.

Skole/hjem samarbeid har vært i fokus og det ble arrangert to foreldremøter med alle minoritetsspråklige hjem og de tospråklige lærerne.

Det er utviklet en standard for hva som går inn i norsk som andrespråksundervisningen på skolen.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjelmøter

Det har bare vært direkte kontakt med leddene i samarbeidsstrukturen i Vest-Agder i 2006.

Etterutdanning

17.01.: Kurs for Vågsbygd, Åsane og Karl Johans Minne skoler. Tema: *Flerkulturell skole*.

25.01.: BFD-kurs for Kristiansand. Tema: *Synliggjøring av mangfold i barnehagen*

15.03.: BFD-kurs for bhg. ansatte i Kristiansand. Tema: *Foreldresamarbeid i et flerkulturelt perspektiv.*
08.05: BFD-Kurs for barnehageansatte i Kristiansand. Tema: *Med flere språk i barnehagen* (Dr. Mauds minne)
07.06.: BFD-kurs for bhg.ansatte i Kristiansand. Tema: *Identitet, holdninger og ideologier i innvandringsdebatten.*
20.09: Personalmøte for fire barnehager i "Skal-skal ikke"-prosjekt: *Med språklig og kulturelt mangfold i barnehagen.*
03.11.: Presentasjon av strategiplanen og Nafo på internasjonal konferanse på HiA
24.11: Forelesning, Kvadraturen skolesenter (fokussskole) for nettverk Hordaland, Rogaland og Vest-agder. Tema: *tiltak 25 i Strategiplanen.*
30.11.: Heldags forelesning for PPT ansatte og fokusvirksomhetene i Vest-Agder. Tema: *Grunnlagsforståelse: Læring et samspill mellom sinn, språk, tanke og kultur.*

Nettverksbygging

29.11.: Møte med Øvre Slettheia barnehage. Tema: *Barnehagens arbeid som fokusbarnehage, tiltak, utfordringer, hva trenger de fra NAFO?*
29.11.06: Møte med representanter for fylkesmannens utdanningsavdeling. Tema: *Planlegge hjulmøte vår 07, gjensidig informasjon, utveksling av synspunkter på hvordan NAFO og utdanningsavdelingen skal samarbeide.*

Rådgivning og veiledning

17.01.: Møte med rektor, PPT, spes.ped.team og norsk som andrespråklærere ved Vågsbygd skole. Tema: *Undervisning i norsk som andrespråk.*
28.04.: Veiledning til 4 prosjektbarnehager i Mandal og Lindesnes kommune.
15.06.: Møte med fylkesmannen og lederne for alle PPT kontorer i Vest Agder.
Veiledning i forbindelse med planlegging av PPT Vest-Agders kompetansehevingsprosjekt: *Likverdig opplæring av språklige minoriteter*
20.09: Veiledning for prosjektgruppa i "Skal-skal ikke"-prosjektet

Status

Det er god aktivitet på fokusvirksomhetene i Vest- Agder, og NAFO har et godt samarbeid med fylkesmannsnivået. Det har vært mindre aktivitet i fylkesnettverket – NAFO-hjulet, utfordringen blir her å få til et hjulmøte der aktørene drøfter videre arbeid i nettverket.

VESTFOLD

Innledning

Fokusvirksomhetene er Beckerbo barnehage, Torstrand skole og Mesterfjellet skole (grunnskoler), Larvik læringscenter, avd. Norskskolen med Verdensmesteren (mottaksskole) og Thor Heyerdahl videregående skole. Horten kommunale voksenopplæring ønsker ikke å videreføre samarbeidsavtalen med NAFO og deltar ikke lenger som fokussskole. Det har vært stor aktivitet i området. Det gjennomføres Strategiplanprosjekter på Norskskolen i Larvik, og de koordinerer også en del utviklingsprosjekter i kommunen. Vestfold har en svært sterk og offensiv høgskole. Denne høgskolen utvikler nå, i samarbeid med VOX, FUG og Utdanningsdirektoratet et videreutdanningstilbud innenfor feltet: Familielæring. Etterutdanningsavdelingen (SEKO) har tatt et spesielt ansvar for oppfølging av samarbeidet med NAFO og utvikling

av det flerkulturelle feltet på høgskolen. De er svært opptatt av at utviklingen skal skje i samarbeid med fokusvirksomhetene og har etablert et fagteam bestående av faglig tilsatte ved høgskolen og representanter fra fokusvirksomhetene. Dette fagteamet skal ta ansvar for å komme med forslag til og gjennomføre etterutdanningstiltak for de faglige tilsatte på høgskolen og for lærere og skoleledere i Vestfold fylke. Høgskolen i Vestfold utviser fortsatt også et stort engasjement i forbindelse med det flerkulturelle perspektivet i læremidler. I 2003 ble rapport fra forskningsprosjektet: *Det flerkulturelle perspektivet i læremidler* lagt fram og høgskolen arrangerte i 2006 en konferanse med det samme temaet i fokus. Høgskolene i Vestfold deltar i Høgskolen i Norge, et prosjekt der det tilbys en BA for tospråklige lærere.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

24.03.: Hjulmøte i Tønsberg

Etterutdanning

31.01.: Kurs for ansatte i Beckerbo fokusbarnehage. Tema: *Synliggjøring av mangfold.*

15.02.: Kurs for nettverk av skoler i Larvik. Tema: *Tospråklig opplæring.*

05.03.: Halvdagskurs for lærere og skoleledere i Larvik. *Trekantsamarbeid.*

Erfaringsutveksling ved utprøving av ulike modeller (knyttet til tiltak 4 i Strategiplanen).

17.08.: Kurs for tospråklige lærere i Sandefjord kommune. Tema: *Morsmålets betydning, tospråklig opplæring og lærersamarbeid.*

Oppstart på tiltak 4 i Strategiplanen - *gode modeller for språkopplæring.*

05.04.: Kurs for nettverk av skoler i Larvik. Tema: *Antirasistisk undervisning .*

Oppfølging av tiltak 4 i Strategiplanen.

16.08.: Kurs for tospråklige lærere i Larvik, Norsk skolen. Tema: *Morsmålets betydning for begrepsutvikling blant minoritets elever.*

23.11.: Innlegg på læremiddelkonferanse i Tønsberg. Tema: *Det flerkulturelle perspektivet i læremidler.*

27.11.: Storsamling i Barnehageprosjektet. Tema: *De flerspråklige barna i rammeplanen.*

Nettverksbygging

03.03.: Nettverksmøte med alle deltakende virksomheter innen området *Familielæring* i tiltak 4, Strategiplanen i NAFOs lokaler

22.05.: Møte med alle deltakende virksomheter innen området *Familielæring* og HiVe. Informasjon om samarbeid med Norskskolen i Larvik, og planer om studietilbud i Familielæring. Gjennomgang av prosjektbeskrivelser og framdrift videre.

07.09.: Deltakelse i planleggingsgruppe for Læremiddelkonferanse i Tønsberg (U.dir.)

22.09.: Nettverkssamling i nasjonalt nettverk innen familielæring i VOX sine lokaler i Oslo.

20.11.: Møte med alle deltakende virksomheter innen området *Familielæring* i tiltak 4, Strategiplanen om status og framdrift i de ulike prosjektene, rapportering, evaluering, midler og fellessamling.

Rådgivning og veiledning:

15.02.: Møte med Gro Svolsbru, Larvik kommune, Tema: *Tiltak 4 i Strategiplanen*

26.10.: Møte med Norskskolen i Larvik (Kjell Østby og Heidi Reiff) om status og framdrift innen hovedområde 1 (Familielæring), tiltak 4 i Strategiplanen. Deres utviklingsprosjekt er videreutvikling og gjennomføring av Ungdomskurs.

Status

Det er spesielt stor aktivitet i området og NAFO har et svært godt samarbeid med alle ledd i samarbeidsstrukturen.

Beckerbo barnehage i Horten kommune har i sitt utviklingsarbeid hatt hovedfokus på utvikling av språk- og kommunikasjonsferdigheter hos barn, barns medvirkning, samt kompetanseheving av personalet. Barnehagen deltar i prosjektet "Mangfold og synliggjøring" sammen med Høgskolen i Vestfold og NAFO. Barnehagen inngår også i nettverk med andre barnehager gjennom prosjektet "Barns medvirkning i barnehagen", der synliggjøring av ulike kulturer og mangfold har fokus.

Torstrand skole er en barne- og ungdomsskole i Larvik. Skolen har hatt flerspråklig matematikk og lese-skriveopplæring som viktige områder i sitt utviklingsarbeid i 2006. Skolen deltar blant annet i et prosjekt med fokus på flerspråklig matematikk og leksehjelp sammen med Byskogen skole, Mesterfjellet ungdomsskole og Verdensmester'n mottaksskole. Personalet har deltatt på kompetansehevende kurs i norsk som andrespråk og kulturkunnskap og inngår i samarbeidsnettverk med personaler fra andre skoler og den lokale moskeen.

Larvik læringscenter, avd. Norskskolen, ble i 2006 slått sammen med grunnskole for voksne, og et hovedfokus i utviklingsarbeidet har vært å skape en felles verdiplattform. Norskskolen i Larvik inngår i prosjektsamarbeid med NAFO innen tiltak 4 i Strategiplanen. Innenfor området *Familielæring*, deltar Norskskolen med et prosjekt de kaller "*Mine muligheter med flere kulturer*". Dette er et kurstilbud til ungdommer i alderen 15 – 19 år, som går ut på å hente fram ungdommenes ressurser og se hvilke muligheter de har. Kursrekken går over to år, og veiledere på kursene rekrutteres blant ungdommer som selv har deltatt på kurs. Foreldre til ungdommene tilbys egne kurs der ungdom og deres utfordringer og liv har fokus. Det er utviklet en veiledningsperm for lærere, og lærere fra Norskskolen holder kurs i denne metodikken for lærerpersonaler i egen og omkringliggende kommuner.

Verdensmesteren (mottaksskole) er en avdeling under Larvik læringscenter, Norskskolen, og har blant annet arbeidet i et prosjekt kalt "Flerspråklig matematikk", der kartlegging av matematikkferdigheter samt kurs i matematikdidaktikk for tospråklige lærere er tiltak. Prosjektet "Flerspråklig matematikk" inngår i Utdanningsdirektoratets modellutvikling innen leksehjelp. Skolen samarbeider med NAFO, Norskskolen, Høgskolen i Vestfold og Thor Heyerdahl videregående skole. Leksehjelpere er kontaktet, informasjonsmøte med minoritetsspråklige foreldre er gjennomført og tiltaket iverksettes på de ulike skolene i januar 2007.

ØSTFOLD

Innledning

Alle fokusvirksomheter i Østfold fortsetter samarbeidet med NAFO. NAFO har byttet kontaktperson for fylket. Ny kontaktperson overtok i februar. Alle virksomhetene ha hatt besøk fra NAFO.

På hjulmøtet, som ble avholdt i september, ble det gitt informasjon om tiltak 4 og tiltak 25 i strategiplanen "Likeverdig utdanning i praksis!", siste nytt fra NAFO og fokusvirksomhetene. Nettverkets virke i og mellom hjulmøter ble drøftet, og det ble

avtalt at på neste hjulmøte skal hovedtema være hvordan alle aktører i nettverket fra sitt sted kan bidra til å redusere uønsket frafall i videregående opplæring.

Løen barnehage og Kjølberg skole har hatt fokus på samarbeid med foreldrene. De deltar i FUG-prosjektet : "Minoritetsspråklige foreldre, en ressurs for barnas opplæring i skolen". Her deltar også Fredrikstad internasjonale skole (FRIS).

Os skole, Løen barnehage og FRIS har hatt fokus på familielæring. Os og Løen deltar i modellutvikling under tiltak 4 i Strategiplanen "Likeverdig utdanning i praksis!" FRIS har hatt fokus på videreutvikling av tilbud i "mor – barngruppene".

Malakoff videregående skole og FRIS har hatt fokus på elev/deltakermedvirkning. Malakoff gjennom MALAFO og FRIS gjennom arbeid med studentorganisasjon ved skolen.

Kjølberg skole og Malakoff videregående skole har samarbeid med skoler i utlandet. Malakoff har etablert kontakt med partnerskole i Eastern Cape/Sør-Afrika, og Kjølberg skole har samarbeid med skoler i Zimbabwe, Malawi, Kosovo og Sverige.

Aktiviteter i forhold til virksomhetsområdene

Hjulmøter

15.06.: Innkalling til hjulmøte sendt alle virksomheter fra Utdanningskontoret uke 14. Møtet avlyst av Utdanningskontoret 13.06. på grunn av for få påmeldte.

07.09.: Gjennomført hjulmøte. Ingen deltakere fra Høgskolen i Østfold og Fredrikstad internasjonale skole. Saker: Info om tiltak 4 og 25 i Strategiplanen. Siste nytt fra virksomhetene. Drøfting av videre arbeid i dette nettverket i neste møte og mellom møtene.

Etterutdanning

28.02.: BFD-kurs for bhg ansatte i Østfold. Tema: *Synliggjøring av mangfold.*

13.03.: Kurs for Refsnes skole i Moss. Tema: *Flerkulturell skole.*

30.03.: BFD-kurs for bhg.ansatte i Østfold. Tema: *Foreldresamarbeid i et flerkulturelt perspektiv.*

20.03.: Forelesning på Refsnes skole i Moss. Tema: *Organisering, klasseledelse og skoleledelse i flerkulturelle skoler.*

04.04: Forelesning på Malakoff videregående skole (fokusskole). Tema: *Nye læreplaner og norsk som andrespråk.*

27.04.: BFD-kurs for bhg.ansatte i Østfold. Tema: *Tospråklighet i barnehagen (HiO).*

15.05.: Kurs for ansatte i Løen barnehage i Fredrikstad. Tema: *Flerkulturell barnehage, arbeid med årsplan.*

14.08.: Kurs for barnehageansatte i Askim kommune. Tema: *Ny rammeplan og temahefte "Språklig og kulturelt mangfold" i barnehagen.*

Nettverksbygging

10.03.: Møte på Fredrikstad internasjonale skole om utviklingsprosjekter knyttet til Familielæring, tiltak 4, i Fredrikstad.

18.10.: Møte med styrer ved Løen barnehage. Tema: *Skolens arbeid som fokusbarnehage, Kompetanseutviklingsplan.*

Rådgivning og veiledning

10.01.: Møte med ledelse, rådgiver og lærer ved inntaksklassen på Malakoff videregående skole. Innhold: Kompetanseutvikling videre blant personalet. Framdriftsplan og utviklingstiltak ved skolen.

10.03.: Møte med ledelsen i Løen barnehage om utviklingsarbeid og kompetansebehov.

17.03.: Møte med Inger Lise Skauge og May Lisbeth Ringsell ved Os skole om Familielæring og deltakelse i prosjekt modellutvikling.

02.11.: Møte med arbeidsgruppe for utvikling av Kommunal strategiplan for likeverdig utdanning i praksis. Sarpsborg kommune.

22.11.: Møte med Verket skole, Moss om skolens arbeid som fokusskole.

22.11.: Møte med Malakoff vgs, Moss om skolens arbeid som fokusskole.

01.12.: Møte med arbeidsgruppe i Sarpsborg for utvikling av kommunal strategiplan for likeverdig utdanning i praksis.

Status

Det har vært god aktivitet i fylket, både gjennom samarbeid på tvers av nivåer i Fredrikstad og nettverk på tvers av kommuner når det gjelder tospråklig opplæring. På hjulmøtet var det enighet om at fylkesnettverket skal fokusere på tema som er felles for alle, og der de ulike aktørene kan komme med innspill fra sine ulike ståsteder.

Oppfølging av strategiplanen

Revisjon av Strategiplanen:

03.01., 13.01., 27.01., 03.02.: Samarbeidsmøter i Utdanningsdirektoratet.
17.03.: Møte om Givo-rapporten (Utdanningsdirektoratet).
04.09, 13.09 og 18.09: Møter med Utdanningsdirektoratet om revisjon av Strategiplanen.

Samordningsgruppe (Utdanningsdirektoratet, VOX, BFD og NAFO)

21.06.06: Møte
21.06.06: Møte med HiVe, VOX, Utdanningsdirektoratet og NAFO om utvikling av etterutdanningstilbud innen familielæring.
20.09: Møte i koordineringsgruppe (Utdanningsdirektoratet).
16.10.: Møte med Utdanningsdirektoratet, VOX og fem fokusskoler vedrørende bekymring for grunnskole for voksne.

Oppfølging av de enkelte tiltakene

Tiltak 1: Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder (se tiltak 2 og 4)

15.03.: Konferanse i Drammen. Veileder for arbeid med språkstimulering i barnehagen.

Tiltak 2: Språkstimulering av førskolebarn – veiledningsmaterieell for foreldre

23.03.: Veileder for foreldre. "Barn i flerspråklige familier" publisert.

Tiltak 4: Utprøving av ulike modeller for særskilt språkopplæring

30.01.: Møte i NAFO med medarbeidere som har ansvar i oppfølging og utvikling av tiltaket.

15.02.: Møte om utvikling av hovedområde 3, tiltak 4.

15.02.: Heldagskurs for lærere og skoleledere i Larvik. Tema: *Trekantsamarbeid. Utprøving av ulike modeller.*

23.02.: Møte om utforming av hovedområde 1, og framdrift i prosjektet.

03.03.: Møte med deltakervirksomheter om hovedområde 1: Familielæring.

05.03.: Halvdagskurs for lærere og skoleledere i Larvik. Tema: *Trekantsamarbeid. Erfaringsutveksling ved utprøving av ulike modeller.*

05.03.: Møte med representanter for Larvik kommune og HiVe om videreføring av tiltak 4 høsten 2006.

10.03.: Møte i Fredrikstad med virksomheter i kommunen som skal utvikle familielæringsmodeller. (FRIS, Løen bhg, Cicignon skole, helsesøster, NAFO).

20.03: Møte med virksomhetene i hovedområde 3: Overganger og samarbeid.

31.03.: Møte med deltagervirksomheter - hovedområde 2 (Fjell skole, Gautesete skole, Ila skole, Larvik kommune, Tøyen skole, Åsheim skole og NAFO) Tema: *Modeller for språkopplæring.*

27.04.: Møte med skoler og bibliotek om samarbeidsprosjekt innenfor tiltak 4.

15.05.: Foredrag for personalet ved Fjell skole i forbindelse med tiltak 4. Tema: *Ulike modeller for språkopplæring.*

19.05.: Møte med 4 skoler i voksenopplæring som skal utvikle modeller for opplæring av voksne innvandrere og flyktninger med psykososiale problemer. Hovedområde 2.

02.05.: Besøk og omvisning på deltakerskole Åsheim ungdomsskole.

11.05.: Møte vedrørende prosjektsøknad fra Gautesete.

18.05.: Møte med VO-skoler som skal utvikle modeller for undervisning av voksne med psykososiale problemer.

22.05.: Møte med virksomheter og HiVe som deltar på delområde 1 – Familielæring

21.06.: Møte rektorer og konsulent Larvik kommune.

21.08: Møte med Tysvær voksenopplæring og Hagaland voksenopplæring om deltakelse i tiltak 4

23.08: Møte med Solheim barnehage, tiltak 4.

04.09.:Møte mellom IMDi, Vox, Udir og NAFO om søknad fra HiVe til midler for å starte videreutdanning innen familielæring.

12.09.:Møte i NAFO om status og framdrift innen område 1 – Familielæring.

15.09.: Møte med deltakende virksomheter under område 2, Rehabiliterende pedagogikk – voksenopplæring.

18.09: Møte med Tøyen skole om deltakelsen i tiltak 4

19.09.:Møte i NAFO om status og framdrift innen område 2 – Språkopplæring i barnehage og skole.

19.09: Møte med Årstad videregående og Rosetårnet barnehage om deltakelse i tiltak 4.

21.09: Observasjon av lesevenner i Solheim barnehage.

26.09.: Møte i NAFO om status og framdrift innen område 3 – Overganger.

22.09.: Samling for landsomfattende nettverk innen Familielæring i Vox lokaler. Innlegg om status og utviklingsarbeid i NAFOs regi innen familielæring (tiltak 4)

05.10.: Møter med aktører i Tysvær kommune – tiltak 4, familielæring.

16.10: Nettverksmøtet, tiltak 4 – alle virksomheter hovedområde 3.

18.10.:Møte med styrer og avdelingsleder om framdrift og prosjektbeskrivelse på prosjektet arbeid med tema grønn saker i familielæringsmodell ved åpen barnehage i Løen barnehage.

25.10.:Møte med Os skole om arbeid og status og framdrift i to familielæringstiltak; generasjonsgruppe og mor-barngruppe.

26.10.:Møte med Norskskolen i Larvik om status og framdrift i prosjektet ungdomskurs.

31.10.:Møte med prosjektskoler og –barnehager i biblioteknettverket.

07.11.:Møte i NAFO om aktivitet og framdrift innen område 1, Familielæring.

07.11: Møte med Strømmen videregående skole, endringer i forhold til prosjekt innenfor hovedområde 3.

20.11.: Møte med virksomheter som deltar innen område 1, Familielæring.

21.11.: Møte med Prosjektdeltakere i Skedsmo kommune. Status og framdrift.

20.-21.11.: Nettverksmøte i Trondheim for prosjektdeltakere, Område 2, tospråklig opplæring/trekantsamarbeid/lese- og fagutvikling.

Tiltak 5: Skoleeierne og skolenes plandokumenter

Det tas opp med skolene og skoleeierne på våre regionale nettverksmøter (hjulemøter).

Tiltak 8: Bruk av litteratur og skolebibliotek

Bruk av bibliotek inngår i mange av prosjektene som gjennomføres under tiltak 4. I tillegg har NAFO hatt følgende forelesninger for biblioteksstudenter:

15.03.: Forelesning på JBI, Høgskolen i Oslo, for skolebibliotekarere. Tema: *Den norske flerkulturelle skolen – utfordringer i skolehverdagen og håndteringen av disse*

29.11: Forelesning. JBI, Høgskolen i Oslo for bibliotekstudenter. Tema: *Morsmålets betydning.*

13.10: Kurs for barne- og ungdomsbibliotekarer på Deichmanske bibliotek. Tema: *Barns språkutvikling i en flerspråklig situasjon*. (KP)

Tiltak 9: Utvikling, utprøving og klargjøring av kartleggingsmaterieill i leseferdighet på forskjellig

Klargjøring prøver på tamil (2. og 3. trinn) og spansk (4.-5.trinn). Ny utprøving farsi (2. og 3. trinn samt somali og albansk 4.-5.trinn). Utprøving i vårsemesteret, koding, bearbeiding og klargjøring av lærerveiledninger tamil, kurdisk, persisk, somali og albansk - høstsemesteret og starten på 2007.

Tiltak 10: Språklige minoriteter med behov for særskilt tilrettelagt opplæring

Prøver for NAFO ble i vårsemesteret klargjorte og lest inn på fire språk i samarbeid med g lest inn på fire språk i samarbeid med Bredtvet senter. Kontakt ble tatt og kurs gitt med tanke på samarbeid PPT, Strømmen. Prøvehefter og instruksjonen er utarbeidet og forbedret. Hessels prøver er prøvd på lavere trinn også i 2006, men utvalget av oppgaver ser ut til å måtte endres for norske forhold. Denne prøven blir derfor lagt på is foreløpig. Prøvene ble pilotert i høstsemesteret 2006. Medarbeidere på Bredtvet kompetansesenter har høsten 2006 prøvd ut prøver for sekvensielt auditivt minne og RAN (rask og automatisk benevning) på tospråklige elever i tillegg til språkprøvene de selv har ansvar for. Det er månedlige møter i tillegg til referansegruppemøter for Tiltak 10. Nettverket har kommentert utkastet til bok om veiledning fra Torshov. Tiltak 10 (del 2) har fått ekstra midler til kompetanseutvikling for PPT. Det har vært et felles møte mellom PPT i Lørenskog og NAFO 06.11. i forbindelse med planlegging av prosjektet: Utvikling av PPTs kompetanse i flerkulturelle emner 2006-2007

Tiltak 12: Norsk som andrespråk i fagene

21.04.: Kurstilbudet lagt ut på NAFOs hjemmesider

Tiltak 14: Styrke læremiddelutviklingen og kvaliteten på læremidlene i grunnopplæringen

23.11.: Deltakelse på konferanse om den flerkulturelle dimensjonen i læremidlene, Høgskolen i Vestfold.

23.11: Innlegg på konferansen om den flerkulturelle dimensjonen i læremidlene, Høgskolen i Vestfold.

Tiltak 15: Utvikling av studietilbud for kompetanseutvikling i det flerkulturelle perspektivet for alle lærere og av studietilbud for minoritetsspråklige som arbeider i barnehage og skole

02.02.: Presentasjon av NAFOs arbeid på møte i Nasjonalt råd for lærerutdanning, Levanger.

16.06.: Møte med Høgskolen i Vestfold og Udir om utvikling av nytt studietilbud for lærere: Suggestopedi som metode i språkopplæringen.

20.11.: Møte med studieleder på lærerutdanningen, Høgskolen i Telemark.

05.12.: Møte i referansegruppa for studietiltaket "Metodeutvikling i språkopplæring med vekt på suggestopedi", Høgskolen i Vestfold.

Tiltak 19: Økt deltakelse i skolen av foreldre med minoritetsbakgrunn

8.02., 13.03.: Møte med FUG generelt om samarbeid.

12.01.: Samarbeidsmøte med FUG om videre framdrift i prosjektet "Minoritetsspråklige foreldre – en ressurs i barnas opplæring."

17. – 21.01.: Studietur til Nottingham og London. Detakere fra fokusvirksomheter i Skedsmo og Fredrikstad. Besøkte ulike skoler som praktiserte familielæring og hadde møter med ulike organisatorer og myndigheter inne familielæring.

23.01.: Kurs for MiR-representanter i Oslo.

26.01.: Oppsummeringsmøte med virksomheter og deltakere på studietur til England.

02.02.: Seminar med prosjektkommuner i Oslo. Oppsummering fra studietur, erfaringsspredning og framdriftsplan videre.

21.02.: Kurs for lærere på Østbyen og Bankgata skoler i forbindelse med samarbeidsprosjektet med FUG. (Flere skoler i regionen var deltakere på kurset).

22.02.: Møte med ledelsen på Østbyen og Bankgata skoler om utviklingsprosjekter og kompetanseheving på de to skolene i forbindelse med samarbeidsprosjektet med FUG. Resultat: Framdriftsplan og utviklingsområder.

22.02.: Møte med Skolekontoret i Bodø i forbindelse med samarbeidsprosjektet med FUG.. Planla etablering av MiR-nettverk og kurs i mai.

13.03, 3.05 og 10.11: Møter med FUG om status og videre framdrift i prosjektet.

10.05. Veiledningsamtale med ledelsen og observasjon på Østbyen skole.

10.-11. 05: Kurs for foreldre som skal inngå i MiR-nettverk i Bodø.

11.05 – 12.05.06: Møte med prosjektkommuner i Bodø.

21.08.: Møte med FUG om aktivitet i prosjektet, avslutningskonferanse og FUGs prosjekt om kurs i Familielæring.

23.08.: Kurs for MiR-nettverk i Bodø.

18.09.: Møte i Oslo med prosjektkommuner.

24.-25.10.: Avslutningskonferanse for FUG-prosjektet, Olavsgaard hotell, Skedsmo.

29.11.: Informasjonsmøte og oppstart av MiR-nettverk i Skedsmo kommune.

Tiltak 22: Frafall i videregående opplæring

05.04.: Deltakelse på planleggingsmøte i forbindelse med gjennomføring av "Er gode råd dyre?" i Akershus fylke

14.09.: Forelesning i forbindelse med gjennomføring av "Er gode råd dyre?" i Oppland fylkeskommune

Tiltak 25: Ungdom med svak grunnskoleopplæring fra utlandet og kort botid i Norge

01.02.: Møte om tiltak, ansvar og framdriftsplan mellom Udir og NAFO.

06.02, 14.03, 4.05 og 12.06.: Møter med arbeidsgruppe som utarbeider verktøy for kartlegging av skolebakgrunn.

09.03.: Møte med deltakende virksomheter og Fylkesmannen i Rogaland om planlegging og utvikling av prosjektet i fylket.

30.03: Møte med Fræna videregående skole og Møre og Romsdal fylkeskommune.

19-20..04: Møte med Rogaland fylkeskommune, samt besøk på Sola videregående og Johannes voksenopplæring.

10.05: Møte i referansegruppe, Molde (Fræna videregående skole).

22.06: Møte med Johannes læringscenter og Sola videregående skole om tildeling av midler.

18.08.: Møte med Udir. Rapportering om prosjektet og diskusjon om framdrift.

30.08.: Utsending av kartleggingsverktøy og brev til prosjektskolene.

31.08.: Møte med Bergen kommune, Årstad videregående og Aetat, Bergen om på lærlingeplasser.

- 01.09.: Møte med Årstad videregående og referansegruppe.
05.09.: Møte med Ude og prosjektleder i Oslo om status og videre deltakelse i prosjektet.
06.09.: Møte om innhold og omfang på rapport.
01.11.: Oppfølgingsmøte med Udir og referansegruppe.
17.11.: Erfaringsutvekslingskonferanse for deltakere i prosjektet.
27.11.: Internt møte om status i tiltak 25.

I juni 2006 ferdigstilte NAFO en delrapport som et ledd i Strategiplanens tiltak 25 til Utdanningsdirektoratet med en kartlegging av skoletilbud til gruppen 16-20-åringer med mangelfull skolebakgrunn. Delrapporten baserte seg på rundspøringer blant samtlige fylkeskommuner (høsten 2005) og i 152 kommuner rundt om i hele landet (våren 2006). Det ble gitt informasjon fra samtlige fylkeskommuner og 147 av de 152 kommunene.

Tiltak 27: Bedre gjennomføring og mindre frafall i studiene

Et faglig forum på nettet til HiO, *Mangfold i Akademia* (MaiA), tar opp spørsmål knyttet til høyere utdanning, etniske og språklige minoriteter er i fokus.

<http://www.hio.no/prosjekter/maia>

Tiltak 28: Rammeplanene og fagplanene for lærerutdanningen

02.02.: Presentasjon av NAFOs arbeid på møte i Nasjonalt råd for lærerutdanning, Levanger.

23.-24.03.: Arrangering av nasjonal lærerutdanningskonferanse (også rapportert tidligere)

04.10.: Møte med pedagogikklærerne ved PPU, Universitetet i Bergen.

20.11.: Møte med studieleder på lærerutdanningen, Høgskolen i Telemark.

Juni – desember: Deltakelse i Europarådsprosjektet "Policies and practices for teaching sociocultural diversity".

Tiltak 33: Fængselsundervisning

05.12.: Møte med Udir og Fylkesmannen i Hordaland vedrørende prosjekt om opplæring av innsatte fra språklige ménoriteter.

14.12.: Internt møte om prosjektbeskrivelse.

15.12.: Sendt prosjektbeskrivelse til Utdanningsdirektoratet.

Tiltak 35: Kompetanseutvikling blant skoleledere

I vår etterutdanningsvirksomhet (bla. i nasjonale og regionale nettverk) er mange skoleledere tilstede.

Tiltak 36: Årlige konferanser/seminarer i strategiplanens virketid

01.-02.06. Arrangert Strategiplankonferanse i Tromsø.

02.06: Foredrag på Strategiplankonferansen i Tromsø. Tema: *Tospråklig opplæring i et internasjonalt perspektiv*

13.11: Møte i programutvalg for konferansen 2007 (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag)

Tiltak 38: Eksempelsamling

Det er lagt ut 10 nye eksempler i eksempelsamlingen

Tiltak 39: Internasjonalt samarbeid

Nordisk samarbeid:

27.03. – 31.03: Arrangerte kursrekke (i Herning, Jylland) for lærere og ledere i voksenopplæringen (i tre nordiske land) i samarbeide med UC2 og Nationellt centrum.

- tre nordiske land) i samarbeide med UC2 og Nationellt centrum. Tittel og tema: *"Kompetansutviklingskurs for lærere/skoleledere som arbeider med andrespråksinnlæring for voksne flyktninger/invandrere med psykososiale problemer."*

27.03.: Forelesning på konferanse i Herning. Tittel: " Følelser, kognisjon, kultur – kulturfor-skjeller i sorg- og traumbearbeiding. Hvordan fremmes Resilience?

09.05.: Møte med representanter fra UC2 og Nationellt Center på Høgskolen i Oslo

17.11- 18.11 NAFO deltok i programkomiteen for foreningen Nordens konferanse "Språk og kultur" i Stockholm NAFO og fokusvirksomhet på grunnskolenivå hadde også forelesning på konferansen.

08.05.: Møte med foreningen Norden.

04.-05.09: Møte i Kungälv arrangert av Nationellt centrum. Deltakere fra Island og Finland, Sverige, Norge (VOX og NAFO) og Danmark (UC2), representant fra Nordisk ministerråd. Tema: *Etablering av nordisk alfaråd.*

Annet internasjonalt samarbeid:

07.06.: Møte med repr. for Høgskolen i Akershus og spanske lærerutdannere

Juni – desember: Deltakelse i Europarådsprosjektet "Policies and practices for teaching sociocultural diversity".

24.10: Forberedende møte i Malmø angående etablering av et europeisk nettverk for lærerutdanningsinstitusjoner som arbeider med flerkulturell opplæring

Andre aktiviteter

04.01.-05.01.: Personalseminar på NAFO.

09.01.-11.01. Deltagelse på UDIRs læreplankonferanse. Læreplanen i morsmål for språklige minoriteter.

10.01.og 06.02.: Samarbeidsmøter med Deichmanske bibliotek, Det flerspråklige bibliotek.

12.01.: Innlegg på konferanse knyttet til lanseringen av rapporten "Framtidas norskfag"

16.01.: Møte i referansegruppe for prosjektet "Skolegang i Pakistan. Barn med innvandrerbakgrunn som går på skole i foreldrenes opprinnelsesland."

24.01. Møte i UDIR – Samkjøring av fagplanen for morsmål for språklige minoriteter og fagplanen i norsk som andrespråk.

08.02.: Møte med VOX om samarbeid.

13.02. Deltakelse på fagseminar om språklige minoriteter i KD.

15.02.: Møte med leder av prosjekt: Skal, skal ikke (KPF).

24.02.: OECD-intervju om Voksenopplæring i Norge.

07.03.: Deltakelse på innspillsseminar KD.

09.03.: Møte i referansegruppe for temaheftet til Rammeplanen for barnehagene.

15.03.: Referansegruppemøte i KD om tilskuddsordningen.

22.03. og 08.11: Møter i NAFOs faglige råd.

27.03.: Møte med MiA og Enhet for nyutvikling ved HiO.

31.03.: Dialogstyringsmøte med Utdanningsdirektoratet.

04.-05. Deltakelse på Vox-seminar, Oslo kongressenter.

11.08.: Videoopptak (intervju om voksenopplæring) vist på IMDIs konferanse 01.09

29.08: Intervju i Utdanning.

31.08: Deltakelse på konferanse om Kunnskapsløftet (arr:Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Universitetet i Oslo).

11.09: Møte i faggruppe om multifunksjonelle læremidler (Utdanningsdirektoratet).

22.-23.09.: Deltakelse på konferanse om vurdering i Stockholm.

01.09.: Deltatt på konferanse: IMDi 2 år.

26.09, 12.10, 18.10: Møter med IMDI i forbindelse med utredning om flaskehalsen i voksenopplæringen.

23.10 og 06.11: Møte PPK, Lørenskog i forbindelse med felles prosjekt om PPT.

25.10: Forelesning på landskonferansen (Utdanningsdirektoratet): Tema: *Den flerkulturelle skolen*.

27.10.: Deltakelse på konferanse ved Høgskolen i Hamar. Tittel: "Challenges, Opportunities, and Choices in Educating Minority Group Students" Foreleser: Jim Cummins.

31.10: Møte med organisasjonen: Leser søker bok.

16.11: Senterledermøte i Utdanningsdirektoratet.

16.11. Møte i referansegruppa for prosjekt Leksehjelp, Utdanningsdirektoratet.

16.11: Deltakelse med innlegg på Noran-konferanse, norsk språk som andrespråk, Universitetet i Oslo

17.-18.11: Foreleste på konferanse arrangert av Foreningen Norden. Tema: *Den felleskulturelle skolen*.

30.11: Møte i rådgivende utvalg for læremidler (Utdanningsdirektoratet)

05.12: Deltakelse på IMDi's konferanse om likeverdige offentlige tjenester.

16.12: Deltok på KD's idemyldringsseminar om kompetansestrategi for barnehagetilsatte.

08.12. Innlegg fokusskoletreff. Om Læreplanen i morsmål for språklige minoriteter og arbeidet med den.

08.12. Innlegg fokusskoletreff: Evaluering av praktiseringen av norsk som andrespråk.

08.12. Innlegg fokusskoletreff: Minoritets elever og fagopplæringen

14.12: Intervjuet av Rambøll management om evaluering de skal gjennomføre.

15.12: Møte i Utdanningsdirektoratet om rapporten: Skolegang i Pakistan.

Høsten 06: Deltatt på FUGS prosjekt om Familielæring.